

Crna Gora
O P Š T I N A K O T O R

SEKRETARIJAT ZA KULTURU, SPORT I DRUŠTVENE DJELATNOSTI

**Lokalni plan akcije za djecu (LPAD)
za opštinu Kotor
(2012-2017)**

Avgust 2012.godine

SADRŽAJ

I Uvod

II Situaciona analiza u Opštini Kotor (prioritetni problemi djece na teritoriji opštine Kotor, uvid u postojeće strategije, pravna regulativa)

1. Obrazovanje

- Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

- Osnovno školsko vaspitanje i obrazovanje

1.1. Istorijski razvoj vaspitno-obrazovnih institucija

1.2. Nastavni proces i infrastruktura škola (OŠ „Njegoš“, OŠ „Narodni heroj Savo Ilić“,

OŠ „Veljko Drobnjaković“, OŠ „Ivo Vizin“, „OŠ Nikola Đurković“)

1.3.1. Broj učenika RAE populacije u školskoj 2011./2012. godini i analiza redovnosti pohađanja nastave

1.3.2 Učenici – djeca sa smetnjama u razvoju

- Srednje obrazovanje

2. Zdravstvo

3. Socijalna zaštita

4. Bezbjednost

5. Kultura, sport i slobodno vrijeme

III Pravni okvir za izradu Lokalnog plana akcija za djecu za opštinu Kotor

*Međunarodna dokumenta

*Domaća dokumenta

IV Monitoring i evaluacija

V Realizacija LPAD-a

VI Implementacija LPAD-a

UVOD

Vlada Republike Crne Gore je u aprilu 2004.godine usvojila Nacionalni plan akcije za djecu u Crnoj Gori za period od 2004 - 2010.godine (NPAD). Nacionalni plan akcije za djecu definiše načine kako će Vlada i ostale državne i lokalne institucije izgraditi Crnu Goru koja poštuje dječja prava i koja je po mjeri djece. Plan govori o onome što nadležni planiraju da urade, i o načinima kako to da urade da bi izgradili Crnu Goru po mjeri djece. Plan takođe govori o aktivnostima koje je potrebno realizovati kako bi se došlo do ostvarenja plana.

U novembru 2010. godine, uz finansijsku podršku kancelarije UNICEF-a za Crnu Goru, Opština Kotor je započela proces izrade Lokalnog plana akcije za djecu za opštinu Kotor. Dodatno Opština Kotor je potpisala Sporazum o saradnji na izradi Lokalnog plana akcije za djecu u opštini Kotor sa NVO „Ambros“, a zatim je formiran **Međusektorski tim** sastavljen od predstavnika institucija i nevladinih organizacija koje rade sa djecom i za djecu, čiji je zadatak bio da učestvuju u pripremi Lokalnog plana akcije za djecu u Kotoru. Članovi Međusektorskog tima su imenovani ispred Osnovne škole „Njegoš“, Osnovne škole „Savo Ilić“, Javne predškolske ustanove „Radost“, Doma zdravlja, i JU Centar za socijalni rad za opštinu Kotor, Tivat i Budva, NVO „Ambros“ i Opštine Kotor. Lokalni plan akcije obuhvata analizu stanja, mjere i aktivnosti koje će se preduzimati radi poboljšanja položaja djece u lokalnoj zajednici u pet oblasti i to je plan akcija zasnovan na ključnim principima i sadrže osnovne komponente Nacionalnog plana akcije za djecu, a to su:

- Obrazovanje
- Zdravstvena zaštita
- Socijalna zaštita
- Bezbjednost
- Kultura
- Sport i
- Slobodno vrijeme

Osnovni cilj kreiranja Lokalnog plana akcije za djecu jeste potreba za smanjenjem siromaštva kod djece, kvalitetnijim vaspitanjem i obrazovanjem za svu djecu, boljim zdravljem, unaprjeđenjem položaja i prava djece ometene u razvoju zaštitom prava djece bez roditeljskog staranja, zaštitom djece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja jačanjem kapaciteta zemlje za rješavanje problema djece.

Jedan od zadataka je i definisanje strateških ciljeva i realne i mjerljive ključne aktivnosti koje bi se zasnivale na razvoju sveobuhvatne analize stanja, uključujući sve segmente života djece i podizanje nivoa svijesti članova društva o stanju djece i o njihovim potrebama. Ove ključne aktivnosti bi trebalo da se sprovedu u periodu od 2012-2017. godine, što će dovesti do jačanja kapaciteta lokalne zajednice neophodnih za unapređenje stanja djece u Kotoru.

Lokalni plan akcije za djecu (LPAD) je strateški dokument čiji je cilj stvaranje pogodnog okruženja za djecu u skladu sa principima definisanim Međunarodnom konvencijom o pravima djeteta, Deklaracijom i akcionim planom Svijet po mjeri djeteta, koji je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija kao i Nacionalnim planom akcije za djecu, koji je usvojila Vlada Crne Gore.

Osnovna svrha i namjena LPAD-a kao strateškog dokumenta jeste i da uspostavi jasne kriterijume i mehanizme pomoću kojih se može pratiti ostvarivanje postavljenih ciljeva do 2017. godine kao i poboljšanje kvaliteta života djece na teritoriji opštine Kotor. LPAD predstavlja instrument za ostvarivanje prava djeteta i poboljšanje položaja djece u lokalnoj zajednici. LPA je instrument pomoću kojeg se može obezbjeđiti ravnopravan tretman sve djece, u kojem je posebna pažnja posvećena otkrivanju marginalizovanih grupa i obezbjeđivanju poštovanja njihovih prava.

LPAD definiše kratkoročne, srednjoročne i dugoročne mjere i prioritete akcije, za period od 5 godina, radi unapređenja položaja djece u lokalnoj zajednici, sa posebnim osvrtom na djecu koja potiču iz marginalnih grupa.

Ideje za kreiranje jednog ovakvog dokumenta proistekle su iz osnovnih dječjih potreba koje je prepoznala naša zajednica i dala im prioritet.

LPAD se donosi u cilju poboljšavanja standarda života djece u našoj zajednici što se prije svega zasniva na ravnopravnom tretmanu svakog djeteta bez obzira na polnu, etničku ili vjersku raznolikost.

Opština Kotor stvaranjem jednog ovakvog dokumenta definiše svoj odnos prema djeci i povezuje sve partnere u cilju rješavanja identifikovanih problema s namjerom:

- da se osmišljenim aktivnostima utiče na poštovanje i ostvarivanje prava djeteta;
- da se utiče na podizanje zainteresovanosti i obavještenosti svih institucija, organizacija i pojedinaca koji se bave različitim aspektima života djece o stanju djece i njihovim potrebama;
- da se zajedničkim djelovanjem ojačaju kapaciteti lokalne zajednice na planu poboljšanja statusa svakog djeteta u našoj opštini.

ANALIZA STANJA U OPŠTINI KOTOR

Analiza stanja daje pregled stanja tj. situacije na nivou lokalne zajednice u periodu izrade Lokalnog plana akcije za djecu za opštinu Kotor.

Način prikupljanja podataka predstavljao je iscrpan proces koji je trajao 6 mjeseci kako bi se iz svih segmenata mogao sagledati položaj djece i načini poboljšanja za budući period.

Ovom strategijom planirano je da se za period 2012.-2017. godine eliminišu mapirani problemi i planiranim mehanizmima zadovolje potrebe djece u našoj opštini.

Analiza stanja je urađena po segmetnima:

- obrazovanje,
- zdravstvo,
- socijalno-ekonomska oblast,
- bezbjednost,
- kultura, sport i slobodno vrijeme.

Prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore o popisu stanovništva u 2011 godini u Kotoru živi:

- od 0 godina do 4 godine 1287 djece
- od 5 godina do 9 godina 1156 djece
- od 10 godina do 14 godina 1309 djece
- od 15 godina do 18 godina 1.118 djece
UKUPNO: 4.870 DJECE

U cilju prikupljanja podataka za izradu analize stanja uključeni su predstavnici svih relevantnih institucija na lokalnom nivou koji su djelovali kao Međusektorski tim sastavljen od predstavnika: Opštine Kotor, NVO "Ambros" iz Kotora, JZU Dom zdravlja Kotor, zaposlenih u obrazovnim ustanovama; OŠ „Savo Ilić“, OŠ „Njegoš“, predškolskoj ustanovi „Radost, Centru za socijalni rad i MUP-a Kotor.

Podaci koji su dobijeni analizom postojeće situacije poslužili su nam da :

- sagledamo postojeće stanje,
- uočimo trendove po oblastima,
- odredimo glavne indikatore koji utiču na stvaranje trendova po oblastima, da se uoče uzroci tih trendova na nivou lokalne zajednice,
- definišemo preporuke za unapređenje kvaliteta života djece u lokalnoj zajednici.

OBRAZOVANJE ANALIZA STANJA

Na osnovu podataka Vaspitno obrazovnih institucija za period školske 2011/2012 godine broj upisane djece u predškolskim ustanovama iznosio je 755 , dok ukupan broj učenika koji pohađaju osnovne škole je 2079 od čega je 67 pripadnika RAE populacije i 18 učenika - djece sa smjetnjama u razvoju. Srednjim

obrazovanjem je obuhvaćeno 809 djece. Navedeni podaci o broju djece u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjem obrazovanju ne sadrže podatke o broju djece Resursnog centra za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora jer se radi o posebnoj ustanovi za djecu sa smetnjama u razvoju iz svih Opština u Crnoj Gori.

PREDŠKOLSKO VASPITANJE I OBRAZOVANJE

Prvo društveno zabavište u Kotoru JPU "Radost" osnovano je 1926. godine. JPU "Radost" raspolaže sa 6 objekata i to: Kotor, Dobrota, Škaljari, Prčanj, Risan i Jaslice, a u Radanovićima je od strane Opštine Kotor, dodjeljen prostor na korišćenje, tako da ustanova raspolaže sa sedam Vaspitnih jedinica. Opremljenost Ustanove inventarom i tehničkim sredstvima za izvodjenje vaspitno - obrazovnog rada je na zadovoljavajućem nivou. Poboljšanje opremljenosti didaktičkim sredstvima za rad sa djecom ostaje kontinuirana obaveza.

Upis djece za školsku 2011./2012.godinu obavljen je u junu mjesecu 2011.godine, dok je popuna mjesta u pojedinim Vaspitnim jedinicama i grupama obavljena u avgustu i septembru mjesecu. Na početku školske godine brojno stanje je 755 djece. Broj upisane djece po objektima može se vidjeti iz tabele br.1 kao i broj formiranih grupa:

BROJ UPISANE DJECE PO GRUPAMA

ODJELJENJE / GRUPA	JASLENA	MLADJA	SREDNJA	MJESOVITA	STARIJA	UKUPNO
KOTOR			26+28		31+25	110
DOBROTA		30	30	31	24+24	139
SKALJARI		28	27	28	30+27	140
PRCANJ	19				27	46
RISAN	26			26	26	78
RADANOVICI				20	13	33
JASLICE	154	26+29				209
UKUPNO	199	113	110	105	227	755

Broj djece obuhvaćen cjelodnevnim boravkom za školsku 2011./2012.god. je 755. U protekloj školskoj godini posebna pažnja se posvetila zdravstvenoj zaštiti djece koja se odvijala kroz

- kvalitet, kvantitet i higijenu u ishrani,
- zaštitu djece od zaraznih bolesti i epidemija,
- preglede ljekara iz Dječjeg dispanzera,
- stvaranju dobrih higijenskih uslova u objektima,
- opremanju priručnih apoteka u objektima,
- obezbjeđivanje sredstava za dezinfekciju ruku i pribora koji koriste djeca.

Medicinske sestre imaju zadatak da uredno vode evidenciju zdravstvenih kartona za svu djecu u ustanovi.

KLASIFIKACIONA STRUKTURA ZAPOSLENIH U VRTIĆIMA

ODJELJENJE	VASPITAC	MED. SESTRA	ADM. RADNIK	TEH. OSOBLJE	STR. RADNIK	DIREKTOR
KOTOR	8	1		2		
DOBROTA	10	1		3		
SKALJARI	10	1		3		
PRCANJ	3	1		2		
RISAN	5	1		2		
RADANOVICI	2			1		
JASLICE	10	10	3	5	1	1
O. SKOLA	5					
UKUPNO	53	15	3	18	1	1

OSNOVNO ŠKOLSKO OBRAZOVANJE I VASPITANJE

1.1. ISTORIJSKI RAZVOJ VASPITNO - OBRAZOVNIH INSTITUCIJA

Na teritoriji opštine Kotor postoji 5 osnovnih škola (OŠ „ Narodni Heroj Savo Ilić“, OŠ „Njegoš“, OŠ „Ivo Vizin“, OŠ „Veljko Drobnjaković“, OŠ „Nikola Đurković“).

JU OŠ "Njegoš" u Kotoru zvanično je otvorena 25.05.1973.god. i jedna je od većih škola u opštini Kotor koja ima centralnu zgradu u užem centru grada (Benovo bb) i za sada samo jedno područno odjeljenje u naselju Škaljari. Zgrada škole u Škaljarima je donacija francuske Vlade, montažnog je tipa i izgrađena je nakon zemljotresa iz 1979. god.

JU OŠ “Narodni heroj Savo Ilić“ je bila područno odjeljenje OŠ „Njegoš” sve do 1982 godine, od kada radi kao samostalna jedinica.

O.Š. »Nikola Đurković« u Radanovićima prvi put je otvorena 1951.god. nakon čega je srušena i 1974.god. je izgrađena nova škola koja je zbog izvjesnih potreba renovirana 2007.godine. Navedena škola ima zgradu matične škole u Radanovićima i zgradu područnog odjeljenja u Lastvi Grbaljskoj.

1.2. NASTAVNI PROCES I INFRASTRUKTURA ŠKOLA

O.Š. »NJEGOŠ«

Nastava u OŠ “Njegoš” se odvija u dvije zgrade koje imaju fiskulturne sale. Fiskulturna sala u školi na Benovu od školske 2003/04. godine je osposobljena sredstvima »Jugopetrola«, sponzora Košarkaškog kluba »Kotor«, i time je omogućen rad učenika. Škola je uložena sredstva vratila davanjem besplatnih termina Košarkaškom klubu »Kotor« za tri takmičarske sezone. Međutim, ni jedna od ove dvije sale nije adekvatno opremljena spravama i rekvizitima neophodnim za rad jer su postojeći odavno rashodovani zbog dotrajalosti.

Zgrada škole u Škaljarima je montažnog tipa, izgrađena je nakon zemljotresa iz 1979. god. kao donacija francuske Vlade. Osim što je rok trajanja od 30 godina, za ovu zgradu, istekao, problem su i djelovi vodovodnih i elektro instalacija, sistema za grijanje i ostalog. Pošto je zgrada rađena po tadašnjim francuskim standardima, zamjena pojedinih dijelova predstavlja problem.

U zgradi matične škole postoji učionica za informatiku i opremljena je sa 16 kompjutera i 1 projektorom. Učionica se koristi za časove redovne i izborne nastave, časove vannastavnih aktivnosti, razna predavanja, seminare i drugo. Školski prostor sadržan je u narednoj tabeli.

	Pregled i struktura prostorija koje se koriste za realizaciju programa - Benovo	Broj prostorija
1.	Kabineti od VI-IX razreda	19
2.	Učionica za I, II, III i V razred	4
3.	Prostorija za produženi boravak prvaka	1
3.	Biblioteka sa čitaonicom	1
4.	Fiskulturna sala	1
	- svlačionica	1
	- prostorije sa spravama za fizičko vaspitanje	2
	- kancelarije za nastavu fizičkog vaspitanja	2
5.	Radionica	1
6.	Kotlarnica	1
7.	Nastavna zbornica	1
8.	Kancelarija	4
9.	Stomatološka ambulanta	1
10.	Arhiva	1
11.	Aneks	3
	Ukupno	43

	Pregled i struktura prostorija koje se koriste za realizaciju programa - Škaljari	Broj prostorija
1.	Učionice I i II razred	4
2.	Učionice za III i IV razred	4
4.	Fiskulturna sala	1
5.	Kotlarnica	1
6.	Nastavna zbornica	1
7.	Kuhinja-čajna	1
8.	Biblioteka i učionica za posebne aktivnosti	1
	Ukupno	13

Od ove školske godine u matičnoj školi je organizovan produženi boravak za učenike I razreda. U toku ljeta je adaptirana prostorija i opremljena je neophodnim nastavnim sredstvima. Produženi boravak koristi 11 učenika, a sa njima radi vaspitačica koja je uključena u nastavni proces u I razredu.

Zgrada matične škole ima i učionicu za specijalno odjeljenje. Ova učionica je male površine i nedostaju joj nastavna sredstva, pomagala i didaktički materijal prilagođen potrebama ove djece.

Ukupan broj bibliotečkih jedinica na kraju školske 2009./10. godine je 14580.

Fond školske biblioteke se svake godine obogaćuje, zavisno od mogućnosti škole.

Organizacija nastave za školsku 2011/2012. godine odvija se po reformisanom programu koji se primjenjuje u svim razredima. Prethodna školska godina je bila posljednja u kojoj se primjenjivao stari nastavni program.

U I razredu, osim učitelja, sa učenicima rade i vaspitači (pola radnog vremena po odjeljenju), inače zaposleni u JPU »Radost« u Kotoru.

Fakultativnu nastavu iz engleskog jezika u I, II, III razredu izvodi predmetni nastavnik.

Od školske 2010/2011 godine uveden je produženi boravak za učenike I razreda. Sa njima radi vaspitačica koja izvodi nastavu sa učiteljicom u I razredu.

U V razredu nastava je razredno-predmetna. Izvode je učitelj, nastavnik engleskog jezika, nastavnik likovne kulture i nastavnik muzičke kulture.

U VI razredu organizovana je fakultativna nastava iz italijanskog jezika.

U VII razredu organizovana je nastava iz sljedećih izbornih predmeta: italijanski jezik (3 grupe), sport za sportiste (1 grupa), osnovi šaha (2 grupe), saobraćajno vaspitanje (1 grupa) i matematička radionica (1 grupa).

U VIII razredu organizovana je nastava iz sljedećih izbornih predmeta: italijanski jezik (3 grupe), sport za sportiste (1 grupa), šah 1 (1 grupa), matematička radionica (1 grupa) i izrada multimedijalnih slajd prezentacija (1 grupa).

U IX razredu organizovana je nastava iz sljedećih izbornih predmeta: italijanski jezik (4 grupe), osnovi šaha (2 grupe), šah 2 (2 grupe), Evropska unija (2 grupe) i literarna i novinarska radionica (2 grupe).

Lista izbornih predmeta je formirana na osnovu mogućnosti škole i interesovanja učenika.

Od VI – IX razreda nastava je predmetna.

Škola organizuje dodatnu nastavu za učenike/ce koji sa izuzetnim uspjehom savladaju nastavne sadržaje i dopunsku nastavu za učenike/ce koji zaostaju u školskom radu, kao i razne oblike vannastavnih aktivnosti.

OŠ «SAVO ILIĆ»

OŠ "Savo Ilić" se nalazi u Dobroti, na udaljenosti 2 km od centra grada i montažnog je tipa.

Škola raspolaže sa 17 kabineta, od čega je jedan opremljen računarima i na raspolaganju je svim nastavnicima i odjeljenjima prema ustaljenom rasporedu. Takođe postoji kabinet za tehničko obrazovanje i 2-je adaptirane učionice za učenike prvog razreda.

Takođe, škola ima fiskulturnu salu, koja zadovoljava osnovne potrebe iako je dosta neuslovna i neopremljena. Kao dopunu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja koristi se poligon mada je i on u dosta lošem stanju, jer škola nije ograđena i poligon je pristupačan prolaznicima i djeci iz okolnih naselja.

Djeca, neophodne knjige iz lektire, zadužuju u školskoj biblioteci (raspolaže sa 15 809 knjiga i 2 247 časopisa) u kojoj uglavnom postoji po nekoliko knjiga koje su predviđene za izučavanje novim planom i programom, što predstavlja problem, jer veliki broj djece teško može doći do knjige iz ove biblioteke.

U okviru škole radi knjižara, pekara i zubna ambulanta.

Što se tiče odvijanja nastavnog procesa u ovoj školi postoji prva i druga smjena. Međutim, poteškoće se javljaju zbog nesrazmjernog broja učenika u pomenutim smjenama, odnosno od ukupnog broja učenika koji iznosi (717) u prvoj smjeni pohađa nastavu 574, a u drugoj smjeni pohađa nastavu 143 učenika/ca. Ovaj nesklad u broju učenika u prvoj, odnosno drugoj smjeni nastao je kao posljedica zaposlenosti oba roditelja i to najčešće u prvoj smjeni, što zahtjeva i upis djece u istoj smjeni. Shodno navedenom, djeca iz obje smjene su na neki način „oštećena“ - iz prve smjene zbog velikog broja djece i nemogućnosti da im se posveti dovoljno pažnje kao i zbog nedostatka prostora, a iz druge zbog samog vremena kada se nastava izvodi, kao i specifične situacije (blizina psihijatrijske bolnice), vremenskih prilika (kiša, nevrjeme, mrak).

Osim navedenog, problem u školi je i nedostatak i djelimično loša opremljenost kabineta, npr. za engleski jezik.

Kako bi većina navedenih problema bila otklonjena i istovremeno se obezbjedili uslovi za ostvarivanje vaspitno - obrazovnih ciljeva u skladu sa evropskim standardima, idealno bi bilo izgraditi područno odjeljenje na Sv. Stasiju o čemu su već obavješteni nadležni organi.

Što se tiče opremljenosti škole neophodno je nastaviti s naporima da se obezbjedi što više savremenih i drugih neophodnih didaktičkih sredstava, što je bila praksa i do sada.

Nastavu u školi izvodi 34 nastavnika/ca. U razrednoj nastavi predaje 14, a u predmetnoj 20 nastavnika/ca, s tim što nekoliko nastavnika/ce vrše dopunu norme u školi. Broj nastavnika koji predaju po predmetima prikazan je u donjoj tabeli:

PREDMET	BR. NASTAVNIKA	PREDMET	BR. NASTAVNIKA
Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	3	Biologija, ekologija i priroda	1
Matematika i fizika	3	Hemija	1
Engleski jezik	3	Tehnika i informatika	1
Italijanski jezik	1.5	Fizičko vaspitanje	2
Istorija i geografija	2.5	Muzička kultura	1
Gradansko vaspitanje	0.5	Likovna kultura	0.5
Izborni predmeti			
Zdravi stilovi života	1	Saobraćajno vaspitanje	1
Osnovi šaha	1	Izrada multimedijalnih slajd prezentacija	0.5
Izrada grafike i obrada slike i fotografije	0.5	Sport za sportiste	1

OŠ »VELJKO DROBNJAKOVIĆ«

OŠ "Veljko Drobnjaković" nalazi se u Risnu, na udaljenosti 17 km od centra grada. Ovaj objekat je napravljen u tvrdj gradnji sa bezbjednim prilazom za djecu.

Škola ima dovoljan broj učionica za nesmetano odvijanje nastave, međutim opremljenost nastavnim sredstvima i opremom je daleko ispod zadovoljavajućeg nivoa. Nedostatak se najviše osjeća na polju ICT, gdje postoji veliki interes učenika i nastavnika za korišćenjem računara u nastavi.

Škola ima dva područna odjeljenja, u Perastu i u Morinju. U tim odjeljenjima trenutno se izvodi nastava sa po dva učenika i to trećeg razreda u Perastu i prvog razreda u Morinju.

Škola ima računarsku učionicu sa 16 računara koji su funkcionalni, ali na granici zastarjelosti. Ostali kabineti su vrlo oskudno opremljeni, bez nastavnih sredstava i mogućnosti za izvođenje ogleda i eksperimenata. Kako je opremanje kabineta opremom i nastavnim sredstvima veoma skupo, i nije realno u ovom trenutku očekivati značajnija ulaganja, najefikasnije rješenje je opremanje kabineta računarima koji bi omogućavali primjenu multimedijalnih sredstava, simulaciju eksperimenata i ogleda, i uz realtivno mala ulaganja u kratkom roku značajno poboljšali kvalitet nastave.

Nastavu u školi izvodi 31 nastavnik i to u razrednoj nastavi je 11, a u predmetnoj 20. Broj nastavnika po predmetima dat je u sljedećoj tabeli:

PREDMET	BR.NASTAVNIKA	PREDMET	BR.NASTAVNIK
----------------	----------------------	----------------	---------------------

			A
Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	1	Biologija, ekologija i priroda	0.5
Matematika	1	Hemija	0.5
Engleski jezik	2	Tehnika i informatika	1
Italijanski jezik	1	Fizičko vaspitanje	0.5
Istorija	0.5	Muzička kultura	0.5
Geografija	0.5	Likovna kultura	0.5
Fizika	0.5	Građansko vaspitanje	1
Izborni predmeti			
Italijanski jezik	1		
Sport za sportiste	0.5		

Škola ima sportsku salu, koja je ove školske godine renovirana i na taj način osposobljena za korišćenje.

Biblioteka ima fond od oko 6000 knjiga i časopisa. Neophodno je dopuniti knjižni fond lektinom, propisno novim reformisanim planovima.

Škola ima učionicu za prvi razred, prilagođenu potrebama realizacije plana i programa za djecu ovog uzrasta.

U školskoj zgradi prostor je zakupila lokalna pekara.

O.Š. »IVO VISIN«

O.Š. "Ivo Visin" na Prčanju je škola koja nikada nije imala fiskulturnu salu, čime su učenici ove škole u mnogo lošijem položaju od učenika ostalih škola na teritoriji opštine Kotor. Ovoj djeci je uskraćeno održavanje časova fizičkog vaspitanja, osim u periodu povoljnih klimatskih dana, kada se nastava ovog predmeta odvija na poligonu ispred škole. Broj časova na poligonu ne zadovoljava planirani fond časova, a još manje zadovoljava realizaciju nastavnog sadržaja ovog predmeta.

Škola ima kompjutersku učionicu opremljenu sa 11 kompjutera.

Školska biblioteka raspolaže sa 6 000 naslova.

Nastava je stručno zastupljena. Izvodi je :

- 5 učitelja (2 profesora razredne nastave i 3 nastavnika razredne nastave)
- 15 nastavnika predmetne nastave (6 profesora i 9 nastavnika).

Shodno broju učenika, škola ima direktora i pedagoga koji u ovoj školi radi sa pola norme.

Škola ima učionicu za informatiku i opremljena je sa 11 kompjutera i 1 projektorom. Učionica se koristi za časove redovne i izborne nastave, časove vannastavnih aktivnosti, razna predavanja, seminare i drugo.

O.Š. »NIKOLA ĐURKOVIĆ«

O.Š. »Nikola Đurković« u Radanovićima ima zgradu matične škole u Radanovićima i zgradu područnog odjeljenja u Lastvi Grbaljskoj.

Matična škola ima fiskulturnu salu koja je nedavno renovirana sredstvima donatora ali je u potpunosti neopremljena spravama i rekvizitima koji su neophodni za realizaciju nastavnih sadržaja.

Ima kompjutersku učionicu opremljenu kompjuterima i projektorom.

Što se tiče opremljenosti škole nastavnim i didaktičkim sredstvima ističe se da je veoma loše opremljena.

Školska biblioteka raspolaže sa 8 800 naslova.

Zgrada područnog odjeljenja u Lastvi Grbaljskoj nikada nije imala fiskulturnu salu, čime su učenici ove škole uskraćeni za časove fizičkog vaspitanja. Školi nedostaje jedna učionica jer se nastava izvodi u 5 odjeljenja. Postojeće učionice su neadekvatno opremljene nastavnim sredstvima.

Nastava je stručno zastupljena. Izvodi je :

- 10 učitelja (5 u područnom odjeljenju i 5 u matičnoj školi)
- 13 nastavnika predmetne nastave.

Shodno broju učenika, škola ima direktora i pedagoga koji u ovoj školi radi sa pola norme.

1.3. BROJNO STANJE UČENIKA I ODJELJENJA ZA 2011./12.GODINU

O.Š.«NJEGOŠ»

Školsku 2011./2012. godinu počinje 31 odjeljenje: 14 odjeljenja mladih razreda, 16 odjeljenja starijih razreda na Benovu i 1 specijalno odjeljenje.

Razred	I	II	III	IV	I - IV	V	VI	VII	VIII	IX	V - IX	Specij. odj.	Svega
Broj odjeljenja	4	3	3	4	14	3	3	3	3	4	16	1	31
Broj učenika	82	88	78	102	350	81	73	85	86	111	436	4	790

	Niži razredi	Viši razredi	Ukupno
Benovo	136	437	573
Škaljari	217	-	217
Svega	353	437	790

Broj učenika prvog razreda u produženom boravku: 11.

Na početku školske 2011/2012 godine upisano je 810 učenika raspoređenih u 31 odjeljenje, a samo u prvom razredu ove školske godine upisano je 83 učenika.

O.Š. «SAVO ILIĆ»

JU OŠ "Narodni heroj Savo Ilić" pohađa 717 učenika, od čega je 338 djevojčica i 379 dječaka raspoređenih u 26 odjeljenja.

Nastava se izvodi u dvije smjene - prva (prijepodnevna) smjena počinje sa radom u 7:45 i druga (poslijepodnevna) počinje u 13:45.

U prvoj smjeni nastavu pohađa 574 učenika/ca u 14 odjeljenja i broj učenika/ca u odjeljenjima u prvoj smjeni je gotovo maksimalan i na gornjoj je zakonskoj granici.

O.Š. «VELJKO DROBNJAKOVIĆ»

OŠ "Veljko Drobňaković" u Risnu, u toku 2011/2012 godine pohađa 196 učenika (dječaka je 96, a djevojčica 100), raspoređenih u 11 odjeljenja.

O.Š. «IVO VISIN»

Školske 2011/2012. godine upisano je 93 učenika koji su raspoređeni u 8 odjeljenja, tj., od svakog razreda po jedno odjeljenje. U školi nema učenika RAE populacije. Ima 2 učenika sa smetnjama u razvoju, oba dječaci i oba u nižim razredima. Prema rješenjima o usmjeravanju u obrazovni program, usmjereni su u redovan nastavni proces.

O.Š. »NIKOLA ĐURKOVIĆ«

U OŠ "Nikola Đurković" u Radanovićima školske 2011./2012. godine upisano je 283 učenika koji su raspoređeni u 15 odjeljenja i to 5 u područnom odjeljenju i 10 u matičnoj školi. U 10 odjeljenja matične škole ima 204 učenika. U ovim odjeljenjima nema učenika RAE populacije. Ima 1 učenik sa smetnjama u razvoju u VI razredu.

U 5 odjeljenja područne škole u Lastvi Grbaljskoj ima 79 učenika. Od toga 20 učenika RAE populacije koji neredovno pohađaju nastavu ili napuštaju školu zbog povratka na Kosovo. Nema učenika sa smetnjama u razvoju.

1.3.1. BROJ UČENIKA RAE POPULACIJE U ŠKOLSKOJ 2011/12. GODINI I ANALIZA REDOVNOSTI POHAĐANJA NASTAVE

Broj učenika RAE populacije u školama opštine Kotor

	UKUPNO UČENIKA U ŠKOLAMA	BROJ DJECE IZ RAE POPULACIJE	%	DJEČACI	DJEVOJČICE
OŠ "NJEGOŠ"	790	35	4,4%	17	18
OŠ "SAVO ILIĆ"	717	11	1,5%		
OŠ "NIKOLA ĐURKOVIĆ"	283	20	7%		
OŠ "IVO VISIN"	93	/			
OŠ "VELJKO DROBNJAKOVIĆ"	196	1	0,5		

Na osnovu statistike iz prethodne tabele možemo vidjeti da je najveći broj učenika RAE populacije uključen u nastavni proces OŠ „ Njegoš“ tako da na početku školske 2011./12. godine od ukupnog broja učenika koji je iznosio 790, 35 je učenika RAE populacije, odnosno njihova zastupljenost iznosi 4,6%.

Od toga je 28 učenika nižih razreda i 7 učenika viših razreda. Ravnomjerna je zastupljenost po polu, ukupno 17 djevojčica i 18 dječaka, u nižim razredima ima po 14 djevojčica i dječaka RAE populacije, a od V do IX razreda 3 djevojčice i 4 dječaka. Znači, evidentno je opadanje broja učenika u starijim razredima, s tim što ne možemo govoriti o većoj zastupljenosti prekidanja školovanja ženske djece.

Na kraju I polugodišta je 14 učenika neocijenjeno na nivou škole, od toga je 9 učenika RAE populacije - 5 učenika nižih i 4 učenika starijih razreda, 4 neocijenjena dječaka i 5 neocijenjenih djevojčica. Izračunato u procentima, od ukupnog broja neocijenjenih učenika škole 64 % su iz RAE populacije, a razlog je veliki broj izostanaka.

U I polugodištu školske 2011./12. godine učenici RAE populacije su imali 2400 izostanka sa časova,. Učenici nižih razreda su do kraja I polugodišta izostali sa 1325 časa, a učenici starijih razreda 1075.

U I razred se učenici uglavnom upisuju tokom septembra, čak i kasnije. Nekoliko učenika ostalih razreda je počelo da pohađa nastavu u II tromjesečju.

Izuzetno su rijetki roditelji koji samoinicijativno dolaze u školu da se informišu o napredovanju djece i da pravdaju izostanke, pa škola preduzima niz mjera kako bi stupila u kontakt sa njima.

Svih 35 učenika su dobili udžbenike od resornog Ministarstva, takođe i poklon pakete u više navrata od raznih donatora (Opština, PC "Rivijera").

1.3.2. UČENICI – DJECA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Broj učenika koji pripadaju kategoriji djece sa smetnjama u razvoju u školama na teritoriji opštine Kotor

	UKUPNO UČENIKA U ŠKOLAMA	BROJ UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU	BROJ UČENIKA U REDOVNOJ NASTAVI	BROJ UČENIKA U SPECIJALNIM ODJELJENJIMA
OŠ "NJEGOŠ"	790	8	4	4
OŠ "SAVO ILIĆ"	717	4	4	/
OŠ "NIKOLA ĐURKOVIĆ"	283	1	1	/
OŠ "IVO VISIN"	93	2	2	/
OŠ "VELJKO DROBNJAKOVIĆ"	196	3	3	/

U redovan nastavni proces uključena su djeca sa sljedećim smetnjama:

- 1) Teže invalidno dijete i sa smetnjama u govoru;
- 2) Kombinovane smetnje;
- 3) Lakše govorno - jezičke smetnje;
- 4) Poteškoće u učenju, iz poznatih ili nepoznatih razloga se pojavljuju zaostaci u razvoju povezani sa pažnjom, pamćenjem i mišljenjem.

U specijalno odjeljenje OŠ „Njegoš“ su uključena djeca sa sljedećim smetnjama:

- 1) Kombinovane smetnje;
- 2) Kombinovane smetnje u razvoju (teške jezičko-govorne smetnje, nerazvijena komunikacija, umjereno oštećenje sluha, sa primarnom smetnjom, teške smetnje u mentalnom razvoju);
- 3) Teško hronično oboljenje;
- 4) Umjerene smetnje u mentalnom razvoju.

SREDNJE OBRAZOVANJE

U Opštini Kotor se srednje obrazovanje realizuje u Gimnaziji, Srednjoj pomorskoj školi i Školi za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“.

GIMNAZIJA

Zgrada Gimnazije je izgrađena 1980 godine i montažnog je tipa. Površina školskog objekta je 3650m². Škola posjeduje:

• Učionice	20
• Laboratorija	1
• Specijalizovane učionice	15
• Fiskulturna sala	1
• Kuhinja	1
• Amfiteatar	1
• Zbornica	1
• Biblioteka	1
• Čitaonica	1
• Kancelarija direktora	1
• Kancelarija pomoćnika direktora	1
• Kancelarija sekretara	1
• Kancelarija računovodstva i blagajne	1
• Kancelarija školskog psihologa	1
• Arhiv škole	1
• Prostorije za rad profesora i prijem roditelja	1
• Priručna radionica	1
• Prostorija za školsku ambulantu	1
• Sanitarni čvorovi za učenike	12
• Sanitarni čvorovi za profesore	4
• Prostorija za rekreaciju	1
• Otvoreni stadion malih sportova sa vještačkom travom	1
• Holovi i hodnici	
• Sklonište i kotlarnica	

Opremljenost škole nastavnim sredstvima i didaktičkim materijalom je dobra, a za neke predmete veoma dobra nakon dodatne opremljenosti računarskom opremom i nabavkom od Ministarstva kompletnih kabineta biologije, hemije i fizike.

U školi postoji jedna računarska učionica sa 18 računara. Računarima je opremljena i zbornica (2), biblioteka (1), kabineti (20), kancelarije (4) i učionica za obuku učenika ekonomskog smjera (8). U kabinetu istorije, fizike, stranih jezika, crnogorskog-srpskog, bosanskog i hrvatskog jezika i svečanoj sali postoje TV aparati i DVD plejeri za potrebe nastave različitih predmeta. Škola raspolaže sa 3 projektorima, 2 laptopa, profesionalnom kamerom i digitalnim aparatom.

U cilju čuvanja imovine škole instaliran je i video nadzor sa 16 kamera, a kako bi nastavni proces nesmetano tekao, instalirani su i ometači mobilne telefonije.

S obzirom da postoji dosta odjeljenja sa više od 30 učenika, broj računara u računarskoj učionici postaje neadekvatan kako za izvođenje nastave, tako i za provjeru znanja učenika (testovi, kontrolni itd.). Potrebe izvođenja nastave bi u potpunosti zadovoljilo još 15 dodatnih računara kao i stvorilo preduslov za efikasno dijeljenje učenika na dvije grupe. Još jedna tehnička potreba je potreba za projektorima. Naime, projektori

sve više postaju nezamjenjiv vid prezentacije nastave, pa se javlja potreba za postavljenjem projektoru u svim učionicama, kako bi nastavnici mogli da efikasno primjene taj vid nastave. Broj projektoru kojima škola trenutno raspolaže nije ni približno dovoljan da zadovolji potrebe nastave.

Dimenzije fiskulturne sale su olimpijske. Podloga u sali je betonska. Postavljanje parketa bi stvorilo idealne uslove za rad učenika i korišćenje dvorane u druge svrhe. Osvjetljenost sale nije adekvatna. Površina školskog dvorišta je 22 000 m². Postoji samo jedan sportski teren za mali fudbal sa vještačkom travom.

Književni fond škole je zajednički za nastavnike i učenike i iznosi 18428 bibliotečkih jedinica.

Školske 2011/2012 godine škola realizuje programe:

- **Gimnazija**
Opšta gimnazija (12 odjeljenja)
- Stručnog obrazovanja u trajanju od 4 godine za područje rada:
Ekonomija, pravo, administracija: (4 odjeljenja), obrazovni profil – ekonomski tehničar
Zdravstvo, farmacija, socijalna zaštita: (4 odjeljenja), obrazovni profil – zdravstveni tehničar

Brojno stanje učenika Gimnazije je slijedeće:

RAZRED	BROJNO STANJE
1	92
2	89
3	74
4	81
UKUPNO:	336

Brojno stanje učenika po obrazovnim profilima:

OBRAZOVNI PROFIL	BROJNO STANJE
<i>Opšta gimnazija</i>	336
<i>Ekonomski tehničar</i>	128
<i>Zdravstveni tehničar</i>	104
<i>Ukupno</i>	568

Godišnji plan i program rada realizuje 57 nastavnika u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, 31 nastavnik na određeno i od tog broja 10 spoljnih saradnika.

Škola radi u jednoj smjeni. Prostor uz školsku zgradu i parking su osvijetljeni. Sportski teren se osvjetljava reflektorima po potrebi.

U školi nema učenika sa smetnjama i teškoćama u razvoju, kao ni učenika – pripadnika RAE populacije.

SREDNJA POMORSKA ŠKOLA

Zgrada Srednje pomorske škole je montažnog tipa, a isti objekat koristi i Gimnazija.

U školi se realizuju obrazovni programi srednjeg stručnog obrazovanja za zanimanja nautički tehničar, brodomašinski tehničar i špeditersko, agencijski i carinski tehničar. Nastava u školi se odvija u 14 učionica i drugim prostorijama što je prikazano u slijedećoj tabeli:

PROSTORIJE ZA IZVOĐENJE NASTAVE	Broj	Veličina
1. Učionica opšte namjene	5	250 m ²
2. Specijalizovane učionice:		
Maternji jezik	1	50 m ²
Engleski jezik	2	100 m ²
Geografija i istorija	1	50 m ²
Nautička grupa predmeta	2	120 m ²
Brodomašinska grupa predmeta	2	100 m ²
Elektrotehnika	1	50 m ²
SVEGA 1 i 2	14	720 m²
3. Kabineti:		
Informatički	1	50 m ²

Brodmašinski	1	50 m ²
SVEGA 1 i 2	2	100 m ²
4. Prostor za fizičko vaspitanje:		
sala	1	924 m ²
svlačionice	2	210 m ²
gledalište i hodnik	2	155 m ²
kabinet za nastavnike	1	10 m ²
SVEGA	6	1299 m ²
5. Prostorije za opšte potrebe i društveni život:		
biblioteka sa čitasonicom	1	110 m ²
amfiteatar	1	340 m ²
đačka kantina	1	56 m ²
SVEGA	3	506 m ²
6. Prostorije za Upravu, stručne službe i ostalo osoblje:		
prostorija direktora	1	20 m ²
prostorija za Sistem kvaliteta	1	20 m ²
prostorija za sekretara	1	11 m ²
prostorija za pedagoga	1	8 m ²
zbornica	1	50 m ²
prostorija za pomoćno osoblje	3	15 m ²
SVEGA	8	124 m ²
7. Pomoćne prostorije:		
radionica i magacin	1	20 m ²
kotlarnica	2	63 m ²
SVEGA	3	83 m ²
8. Komunikacije i sanitarije:		
holovi	2	511 m ²
hodnici	5	290 m ²
stepeništa	3	35 m ²
sanitarije	7	106 m ²
SVEGA	17	924 m ²

Učionice su opremljene sa 27 kompjutera i 11 fiksnih projektor, od čega je 16 kompjutera u kabinetu za informatiku. Fiskulturna sala je u lošem stanju, jer nije ulagano već 30 godina i prokišnjava. Za nastavu fizičkog vaspitanja se koristi samo osnovna i stara oprema. Škola ima sa Gimnazijom zajednički otvoreni teren za mali fudbal sa vještačkom travom.

I školska biblioteka je zajednička za dvije škole i ima oko 19 000 naslova. Nastavu izvode 34 nastavnika sa visokom stručnom spremom i 6 nastavnika sa višom spremom. Od stručnih saradnika škola ima pedagoga i bibliotekara. Škola nema saradnika u nastavi – demonstratora.

Pomorsku školu pohađa ukupno 531 učenik, od čega 272 učenika sa područja opštine Kotor, a uzrasta prikazanog u slijedećoj tabeli:

1992	1993	1994	1995	1996	Ukupno
5	34	75	79	79	272

U školi nema učenika sa smetnjama u razvoju. Samo jedan učenik – pripadnik RAE populacije pohađa ovu školu.

ŠKOLA ZA OSNOVNO I SREDNJE MUZIČKO OBRAZOVANJE „VIDA MATJAN“

Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“ je osnovana 11.03.1947 godine kao Državna niža muzička škola, dok je Srednja muzička škola počela sa radom 06.06.1986 godine. Objekat je čvrste kameno-betonske gradnje i nalazi se u Starom gradu. U sastavu škole je i koncertna dvorana, crkva Svetog Duha – spomenik kulture I kategorije iz 17 vijeka.

U školi se realizuju slijedeći obrazovni programi:

- Odsjek za klavir

- Odsjek za gudače
- Violina, viola, violončelo, kontrabas
- Odsjek za duvače
- Flauta, klarinet, saksofon, truba, horna, trombon
- Odsjek za gitaru
- Odsjek za harmoniku
- Odsjek za solo pjevanje
- Odsjek za muzičkog saradnika

Prostorni uslovi škole su prikazani u slijedećoj tabeli:

1.	Učionički prostor (grupna nastava)	6
2.	Kabineti za individualnu nastavu	15
3.	Koncertna dvorana	1
4.	Horska sala	1
5.	Kompjuterska učionica	1
6.	Tonski studio	1
7.	Zbornica	1
8.	Kancelarije	4
9.	Kotlarnica	1
10.	Kuhinja	1
11.	Sanitarne prostorije	8

Svi učionički prostori u školi su opremljeni instrumentima koji su neophodni za grupnu i individualnu nastavu. Školska biblioteka broji oko 9000 naslova od čega je većina notnog materijala. Pored biblioteke, škola posjeduje fonoteku sa 500 jedinica.

Kvalifikaciona struktura zaposlenih je data u slijedećoj tabeli:

1.	Direktor	1
2.	Pomoćnik direktora	1
3.	Računovođa- sekretar	1
4.	Nastavno osoblje	41
5.	Domar	1
6.	Radnice na održavanju čistoće	2
7.	Spoljni saradnici	18
	Ukupno	65

U školi nije zaposlen pedagog, psiholog i bibliotekar.

Ukupan broj učenika u Školi za osnovno muzičko obrazovanje je slijedeći:

Matična škola - Kotor		Područno odjeljenje - Risan	
Razred	Broj učenika	Razred	Broj učenika
Pripremni razred	27	Pripremni razred	11
I razred	62	I razred	12
II razred	68	II razred	4
III razred	36	III razred	19
IV razred	52	IV razred	4
V razred	36	V razred	4
VI razred	30	VI razred	
UKUPNO	311	UKUPNO	54

Područno odjeljenje Radanovići		Područno odjeljenje Lastva Grbaljska	
Razred	Broj učenika	Razred	Broj učenika
Pripremni razred	4	Pripremni razred	11
I razred	14	I razred	32
II razred	16		
UKUPNO	34	UKUPNO	43

Školu za osnovno muzičko obrazovanje pohađa ukupno 442 učenika.

Ukupan broj učenika u Školi za srednje muzičko obrazovanje je 46 i to kako slijedi:

I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
14	11	12	9

Škola je uglavnom opremljena svim potrebnim sredstvima za odvijanje nastave.

Školu za srednje muzičko obrazovanje pohađa jedna učenica sa smetnjama vida (III razred) koja prati nastavu po redovnom obrazovnom programu.

U školi nema djece iz RAE populacije.

RESURSNI CENTAR ZA ŠKOLOVANJE I REHABILITACIJU LICA SA POREMEĆAJIMA SLUHA I GOVORA

Resursni centar za školovanje lica sa poremećajima sluha i govora je jedna od ustanova u Crnoj Gori specijalizovanih za obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju. Objekat Centra je napravljen u tvrdoj gradnji. Djeci sa poremećajima sluha i govora se u ovoj ustanovi obezbjeđuje predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje. Uglavnom se osposobljavaju za zanatska zanimanja.

Prostorni uslovi (pregled i struktura prostorija) Centra dati su slijedećoj tabeli:

1.	Učionice za predškolska odjeljenja	2
2.	Učionice za nastavu u školi sa starom elektroakustičkom aparaturom	2
3.	Učionice za nastavu u školi sa novijom elektroakustičkom aparaturom	4
4.	Učionice za razrednu nastavu u osnovnoj školi	10
5.	Kabineti za predmetnu nastavu	11
5.1.	za jezik i, slušne i govorne vježbe	2
5.2.	matematika za osnovnu i srednju školu	2
5.3.	fizika i stručni predmeti	1
5.4.	hemija i stručni predmeti	1
5.5.	biologija i stručni predmeti	1
5.6.	geografija i istorija	1
5.7.	likovno vaspitanje	2
5.8.	tehničko obrazovanje	1
6.	Kompjuterska sala	1
7.	Nastavnička zbornica	1
8.	Kancelarije	4
9.	Biblioteka	1
10.	Radionice	4
11.	Ambulante	5
12.	Klubovi za vaspitni rad	4
13.	Kuhinja	1
14.	Trpezarija	1
15.	Kino sala	1
16.	Fiskulturna sala	1
17.	Zgrada internata za žensku djecu	1
18.	Zgrada internata za mušku djecu	1
19.	Kotlarnica	1
20.	Vešeraj	1
21.	Sklonište (neizgrađeno)	1

U krugu Centra nalazi se dvorište, sportski poligon za mali fudbal, košarku i zabavni park za učenike nižih razreda (uzrasta). Pored obrazovanja i vaspitanja Centar djeci s poremećajima sluha i govora pruža socijalnu i zdravstvenu zaštitu. U ambulanti radi medicinska sestra, više ljekara-saradnika dolazi po potrebi povremeno i to pedijatar, otorinolaringolog, neuropsihijatar i klinički psiholog.

Sve učionice za djecu osnovnoškolskog uzrasta imaju elektronsku, elektroakustičku opremljenost (SAFAp, SAFAi). Predmetna nastava za osnovnu školu i nastava za srednje škole izvodi se u 9 kabineta. Većina učionica je opremljena kompjuterima. Učionice posjeduju dijaprojektore, grafoskope a opremljene su i nastavnim sredstvima po predmetima.

Kvalifikaciona struktura zaposlenih u Resursnom centru data je uslijedećoj tabeli:

r/b	Stručni kadar	Stepen stručne spreme	Broj radnika
1.	NASTAVNICI	VII	16
		VI	3
2.	VASPITAČI	VII	5
		VI	1
		V	1
3.	STRUČNO I ADMINISTRATIVNO OSOBLJE	VII	10
		VI	2
		V	2
		IV	4
		III	6
4.	POMOĆNO TEHNIČKO OSOBLJE	VI	1
		IV	4
		III	9
		II i NKV	7

Djeca – učenici Resursnog centra imaju slijedeće smetnje- teškoće u razvoju:

- Djeca sa oštećenjem sluha i govora 49
- Djeca sa kombinovanim smetnjama 9
- Djeca sa poteškoćama u učenju 108

U obrazovni proces je uključeno 10 učenika – pripadnika RAE populacije. Od navedenog broja 7 učenika redovno pohađa nastavu a 3 učenika neredovno.

PLAN AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2012-2017

REZULTATI - STRATEŠKO PLANIRANJE

STRATEŠKI CILJ 1 - Kvalitetno vaspitanje i obrazovanje za sve ciljne grupe

OBRAZOVANJE			
Cilj: 1.Unaprijedeno vaspitanje i obrazovanje za sve ciljne grupe predškolskog uzrasta (u jaslicama i vrtiću)			
Podcilj: 1.1Poboljšanje materijalno- tehničkih uslova u vrtićima			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Poboljšan kvalitet obuhvata djecu sa predškolskim vaspitanjem, obrazovanjem, inicirati smanjivanje normative za boravak djece u grupama	Procenat za koji je smanjenj broj djece u grupama	Djecji vrtic	2012-2017

Inicirati uključivanje i podršku lokalne zajednice, privatnih preduzetnika, roditelja, lokalne samouprave u opremanje vrtića i dvorišta vrtića neophodnim mobilijarom	Stepen zadovoljnih korisnika Broj djece korisnika	Ministarstvo prosvjete i nauke, Lokalna uprava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja Mjesne zajednice, Donatori	2012-2017
Pokrenuti humanitarne akcije	Broj aktivnosti	Obrazovne ustanove i roditelji	2012-2017
Organizovati prodajne izložbe dječjih radova	Prikupljena sredstva 2 organizovane izložbe	Obrazovne ustanove i NVO-e	2012-2017

Podcilj:

1.2 Poboljšanje infrastrukturnih uslova u vrtiću

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Objezbjeđivanje sredstava za nabavku didaktičkih igara (projektom)	5 igara	Opština, Obrazovne institucije , NVO sektor	do kraja 2012
Izrada kosih prilaza , liftova, prilagođavanje toaleta u cilju zadovoljenja potreba djece sa smetnjama u razvoju	Broj djece sa smetnjama u razvoju obuhvaćene predškolskim obrazovanjem, broj vrtića arhitektonski prilagođenih djeci sa smetnjama u razvoju Stepen zadovoljstva roditelja i djece uslovima	Direkcija za izgradnju Kotora, Lokalna uprava, Mjesne zajednice, Donatori, Nevladine organizacije	2012-2017
Obezbjediavanje sredstava za održavanje zelenih površina , igrališta u okviru vrtića, proširenje kapaciteta dječjih vrtića sa fiskulturnom salom, prostorijama za boravak djece sa smetnjama u razvoju	Korišćenje zelenih površina u krugu predškolskih ustanova	Vaspitno –obrazovne institucije	do kraja 2014 godine

1.3 Uključivanje djece RAE populacije u predškolsko obrazovanje

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Edukacija roditelja o značaju pohađanja predškolskog obrazovanja	Broj djece RAE populacije koja pohađaju vrtić	NVO sektor, Socijalna služba, Opština, vrtić	2017

Cilj: 2. Unaprijedeno vaspitanje i obrazovanje za djecu osnovnoškolskog uzrasta

Podcilj:

2.1 Poboljšanje infrastrukturnih uslova u školama

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Otklanjanje arhitektonskih barijera (postavljanje kosih površina, ugradnja lifta, adaptacija WC-a)	Lakše kretanje i korišćenje školskog prostora za djecu sa smetnjama u razvoju	Ministarstvo prosvjete i sporta, Opština, Udruženje roditelja, škola, donatori	2012/13.

2.2 Poboljšanje materijalno-tehničkih uslova u osnovnim školama

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Osavremenjavanje školskog	Količina nabavljenih	Ministarstvo prosvjete i	2017.

prostora modernom didaktičkom opremom prilagođenom potrebama djece sa smetnjama u razvoju	didaktičkih sredstava	sporta, Opština, Udruženje roditelja, škola, donatori	
2.3 Unapređivanje saradnje između porodice, škole i stručnih službi			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Jačanje pedagoško-psiholoških servisa na nivou Opštine radi prepoznavanja djece sa smetnjama u razvoju i njihovog valjanog usmjeravanja u obrazovni proces	Usmjeravanje djece sa u odgovarajuće obrazovne procese prema njihovim potencijalima	Prvostepena komisija za usmjeravanje djece sa posebnim potrebama, socijalna služba, škola	avgust svake školske godine
Edukacija roditelja o značaju i mogućnostima djelovanja školskog psihologa, pedagoga, defektologa	Najmanje tri predavanja, jedan okrugli sto u toku jedne godine, podijeljeno 100 komada štampanih brošura i flajera	Prvostepena komisija za usmjeravanje djece sa posebnim potrebama, NVO sektor, škola, Lokalna zajednica	avgust svake školske godine
Inicirati umrežavanje i saradnju Udruženja roditelja, Učeničkog parlamenta, NVO sektora koji se bave djecom i mladima	Broj održanih sastanaka	Udruženje roditelja, škola, NVO sektor	2017.
Obezbijediti asistenta u nastavi u odjeljenjima u kojima ima djece sa smetnjama u razvoju	Bolja postignuća djece sa smetnjama u razvoju	Ministarstvo prosvjete i sporta, Udruženje roditelja, NVO sektor, Zavod za zapošljavanje, škola	avgust 2012.
Podcilj:			
2.4 Povećati uticaj na poštovanje upisnog roka djece RAE populacije u prvi razred osnovne škole			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Pospješiti saradnju sa MUP - Kotor oko dostavljanja spiskova djece prispjele za upis u školu	Procenat upisane djece RAE populacije u I razred u zakonskom roku povećan za 10%	Škole, MUP - Kotor, NVO sektor	- do kraja aprila svake školske godine
Organizovanje okruglih stolova, tribina, konferencija radi unaprijeđenja saradnje škole sa NVO sektorom	Redovno pohađanje nastave djece RAE populacije; procenat djece RAE populacije koja završavaju osnovnu školu povećan za 10%	Obrazovne ustanove i NVO sektor, Zdravstvene ustanove	- do kraja aprila svake školske godine

ZDRAVSTVO - ANALIZA STANJA

Prava iz oblasti zdravstvene zaštite djece naše Opštine ostvaruju se kroz primarni nivo zdravstvene zaštite koja se ostvaruje u Domu zdravlja kao centralnoj ustanovi, zdravstvenoj stanici u Radovićima, u školskoj ambulanti za preventivnu i dječju stomatologiju i privatnim pedijatrijskim ambulantomama.

Dom zdravlja Kotor ima sve sadržaje propisane Zakonom o zdravstvenoj zaštiti za obavljanje poslova domova zdravlja.

Procjena broja djece u opštini Kotor u kojoj se radi istraživanje je 1112 djece predškolskog uzrasta koja podliježu vakcinaciji, jer starija djeca još nijesu u kompjuterskom sistemu obrađena.

Dispanzer za zaštitu djece i omladine ima 3 izabrana pedijatra koji rade u timu sa svojom sestrom, sestra koja radi u savjetovalištu za vakcinaciju, posebno sestra koja radi u inekcionom dijelu i sestra koja je uključena sa jednim pedijatrom u projektu „Borba protiv narkomanije, alkoholizma i pušenja”.

Segmenti službe u okviru izabranog pedijatra se bave zdravljem djeteta od 15 dana života, školske djece i studenata.

Savjetovalište za zdravu djecu i vakcinisanje predviđa da se u njemu obavljaju pregledi djece od 15 dana života, zatim mjesec dana, kao i sa 3, 5, 7, 9 i 12 mjeseci.

Preventivni pregledi djece se rade u 2. i 4. godini i preventivni pregled pred polazak u školu.

Dispanzer obavlja sistematske preglede u 2., 4., 6. i 8. razredu osnovne škole. Takođe se obavljaju sistematski pregledi u 1. i 3. razredu srednje škole i sistematski pregledi studenata 1. i 3. godine fakulteta.

Vakcinacijom od 2005. do 2010. godine obuhvaćeno je 80 od 99 procenata predškolskog uzrasta. Smanjeni procenat uspješne vakcinacije je zbog slabog odziva marginalizovanih grupa (romi, raseljena lica, albanci, egipćani itd). Pedijatrijska ambulanta postoji i u Risnu gdje jednom nedjeljno dolazi pedijatar. U dispanzeru za zdravstvenu zaštitu žena radi 1 ginekolog i 2 sestre gdje se planira i savjetovalište za trudnice. Pri službi za stomatološku zdravstvenu zaštitu postoji dječija služba sa 3 specijalista dječije preventivne stomatologije (2 ortodonta vilice). U 3 osnovne škole postoje zubne ambulante. Program preventivne stomatološke zaštite sprovodi se organizovanim sistematskim pregledima zuba školske i predškolske djece.

Dom zdravlja Kotor ima i RTG dijagnostiku u kojoj radi 1 specijalista radiolog i 2 sestre. Radiolog radi i mamografiju kod žena.

U planu je formiranje dispanzera za sportsku medicinu sa jednim ljekarom specijalistom i jednom medicinskom sestrom. Bolesna djeca koja zahtijevaju bolničko liječenje se upućuju na pedijatriju u Opštoj bolnici Kotor. Za potrebe liječenja djece i omladine konsultuju se specijalisti: ORL, oftamolozi, hirurzi, infektolog, endokrinolog, internista, radiolog za dodatnu dijagnostiku koja se ne obavlja u Domu zdravlja Kotor (UZ pregled kukova beba sa mjesec dana i bubrega).

Za potrebe liječenja djece i omladine konsultuju se specijalisti, neurolozi i ortopedi u bolnici Risan. U dispanzeru za mentalno zdravlje rade troje specijalista. Koriste se usluge biohemijske - hematološke i mikrobiološke laboratorije, rentgen i ultrazvučna dijagnostika pri Domu zdravlja Kotor. Higijensko sanitarni nadzor vrši se u vrtićima i školama od strane higijensko epidemiološke službe. Imamo i ATD dispanzer koji radi 2 put nedjeljno (dolazi pulmolog iz Podgorice). Organizovani su i subspecijalistički pregledi nefrologa koji dolazi jednom sedmično. U okviru pedijatrije do prije 3 godine postojala je dobra kvalitetna patronažna služba koja je i sada potrebna. Postoji savjetovalište za djecu i omladinu koja se bavi problemom narkomanije, alkohola i pušenja, i savjetovalište u borbi protiv side.

Do prije 5 godina organizovala se i kampanjska vakcinacija djece raseljenih lica koja i sada predstavlja problem u realizaciji dobre preventive. Planira se organizacija savjetovališta za dijabetes kod djece, a potreban bi bio i psiholog u rješavanju problema kod djece i omladine, koji će pružiti i podršku djeci u borbi protiv stresa.

Pri Domu zdravlja Kotor radi i fizioterapeut koji je uključen u rad sa djecom sa smetnjama u razvoju koji kontroliše fizijatar iz bolnice Risan jednom nedjeljno. Fizioterapeutska služba je smještena u Radanovićima gdje je i organizovana služba Medicine rada gdje radi specijalista medicine rada i jedna sestra. Postoji i ambulanta za kožne bolesti gdje radi specijalista dermatolog i jedna sestra. Rade 2 dana u Radanovićima a 3 u Opštoj bolnici Kotor. Pri Domu zdravlja Kotor dobro je organizovana Služba opšte medicine u kojoj radi 5 specijalista opšte prakse, od toga 1 suspecijalista reumatolog i 1 doktor koji nije specijalista.

Zdravstvena zaštita djece u Opštini Kotor obezbjeđuje se i u Opštoj bolnici. Glavna zgrada Bolnice je čvrste gradnje i u njoj je obezbijeden prostor za Hirurško, Ginekološko – akušersko, Interno i Infektivno odjeljenje.

Ginekološko-akušersko odjeljenje pokriva površinu od 741m² u dva dijela Ginekološki i Akušerski. Ginekološki dio ima 5 bolesničkih soba, 3 radne prostorije, 5 ljekarskih soba, 5 kupatila za pacijente, 1 za osoblje, a kapaciteta je 22 kreveta. Akušerski dio ima 1 čajnu kuhinju, 5 bolesničkih soba, porođajni blok (3 prostorije), 5 kupatila za pacijente, a kapaciteta je 14 kreveta. Na odjeljenju rade 4 specijalista ginekologa-akušera i 15 ginekološko-akušerskih sestara. Opremljenost odjeljenja je na nivou koji zadovoljava potrebe minimuma procesa rada i funkcionisanja odjeljenja (UZ, CTG aparat, aparat za anesteaspirator, inhalator, aparat za kiseonik). Organizovano je dežurstvo od 24 časa specijalista ginekologa-akušera i sestara koje rade u smjenama od 12 sati, po jedna na Akušerskom i jedna na Ginekološkom dijelu sa po jednom sestrom u jutarnjoj smjeni.

Objekat Dječjeg odjeljenja je posebna građevinska cjelina koja nije prostorno povezana sa glavnim objektom Bolnice, ali ne postoji problem u prostornoj nepovezanosti ovog objekta sa ostalim izuzev sa

kuhinjom Bolnice. Ovo odjeljenje ima površinu od 444 m² u prizemlju zgrade i raspolaže sa jednom odjeljenskom kuhinjom sa trpezarijom, jednom mliječnom kuhinjom, dvije ljekarske sobe, 9 bolesničkih soba, 3 kupatila, a kapaciteta 19 velikih i 19 malih kreveta. U sastav odjeljenja je i Boks za novorođenčad od 56 m² koji se nalazi na Ginekološko-akušerskom odjeljenju i raspolaže sa 5 radnih i 1 pomoćnom prostorijom. Ima 17 malih kreveta-korpi. Na odjeljenju rade 4 specijaliste pedijatra od kojih je jedan i subspecijalista pulmolog, 13 pedijatrijskih i 5 medicinskih sestara. U pogledu opremljenosti Dječje odjeljenje sa Boksom za novorođenčad ima: 2 aspiratora, 7 inhalatora, set za reanimaciju (1 ambu balon, 6 tubusa, 1 laringoskop i 1 defibrilator), 2 topla stola, aparat za intubaciju (dječji), 2 inkubatora i 1 transportni inkubator, kao i ostalu opremu neophodnu za normalan rad na odjeljenju i pružanje adekvatne medicinske pomoći. Radno vrijeme specijalista je podijeljeno u dvije smjene (jutarnja od 7-15 časova i popodnevna od 15-23 časa), s tim što je jedan od ljekara iz jutarnje smjene 24 časa pripravan za tekuću nedjelju. Rad sestara na odjeljenju je pokriven pedijatrijskim-medicinskim sestrama koje rade po smjenama 12 sati po dvije u smjeni, sa dvije sestre u jutarnjoj smjeni. Djeci se pružaju specijalističke usluge otorinolaringologa i oftalmologa čije se ambulante nalaze na spratu istog objekta. Na dječjem odjeljenju se hospitalizuju djeca do 16 godina, a do 3 godine djeteta sa njima ostaje majka.

Infektivno odjeljenje pokriva površinu od 178 m² i u sklopu je Internog odjeljenja. Raspolaže 1 ambulantom, sestriškom sobom, 4 bolesničke sobe, 1 kupatilom za pacijente, 1 wc za osoblje, kapaciteta 13 velikih i 2 dječja kreveta. Na odjeljenju radi samo 1 specijalista infektolog i 4 medicinske sestre. Opremljenost odjeljenja je na nivou koji zadovoljava potrebe normalnog rada i funkcionisanja odjeljenja. Specijalista infektolog radi svaki radni dan jutarnju smjenu, a nakon toga dežurstvo pokrivaju specijalisti interne medicine i specijalisti pedijatri, dok je infektolog pripravan cijeli mjesec. Dežurstva su pokrivena po smjenama od 12 sati sa po jednom sestrom.

PLAN AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2012 - 2017

REZULTATI - STRATEŠKO PLANIRANJE

STRATEŠKI CILJ 1- KVALITETNIJA I SVEOBUHVAATNIJA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE

ZDRAVSTVO			
Cilj: 1. <i>Unaprijediti kvalitet zdravstvene zaštite djece</i>			
<i>Podcilj:</i>			
<i>1.1 Unaprijeđen kvalitet zdravlja kroz razvijanje programa preventivne medicine</i>			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Sprovoditi program imunizacije	Broj vakcinisane djece	Zdravstvene institucije	2012-2017
Definisati i sprovesti programe za smanjenje smrtnosti od preventabilnih bolesti kao što su respiratorne infekcije i dijarealna oboljenja	Broj slučajeva djece koja imaju respiratorna i dijarealna oboljenja	Zdravstvene institucije	2012-2017
Kreirati program za unaprijeđenje kvaliteta zdravstvenih usluga (sprovesti anketu o stanju i potrebama na terenu sa ciljem definisanja valjanog programa)	Analiza stanja i potreba sprovedena i odgovarajući program kreiran	Zdravstvene institucije	2012-2014
Kreirati specijalne programe za smanjenje rizika u	Smanjen broj smrtnosti djece	Zdravstvene institucije	2012-2015

zdravstvenoj zaštiti			
Vršiti kontinuiranu edukaciju kroz zdravstveno obrazovanje na temu seksualnosti i reproduktivnog zdravlja kod djece uzrasta od 13 do 15 godina	Broj održanih seminara, radionica Broj djece koja su učestvovala	Zdravstvene institucije NVO organizacije koje se bave ovom problematikom	kontinuirano
Sprovesti program edukacije o alkoholizmu, narkomaniji, duvanu i kockanju za djecu u osnovnim školama	Broj održanih radionica na godišnjem nivou Broj učesnika na radionicama	Zdravstvene institucije NVO organizacije koje se bave ovom problematikom Opštinska Kancelarija za prevenciju narkomanije	kontinuirano
Podcilj :			
1.2. Obezbijediti svobuhvatniju i kvalitetniju zdravstvenu zaštitu djece sa smetnjama u razvoju			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Uspostaviti standarde u pružanju zdravstvene zaštite djeci sa smetnjama u razvoju	Stepen zadovoljstva djece sa smetnjama u razvoju ostvarenim uslugama	Zdravstvene institucije vaspitno-obrazovne institucije	2012-2017
Razviti mrežu savjetovaništva za djecu sa smetnjama u razvoju u okviru zdravstvenih institucija	Broj formiranih savjetovaništva	Zdravstvene institucije Vaspitno-obrazovne institucije Lokalna samouprava	2012-2017
Obezbijediti dostupnost lijekova i pomagala djeci sa smetnjama u razvoju		Zdravstvene institucije Vaspitno - obrazovne institucije Lokalna samouprava NVO organizacije	kontinuirano
Edukovati roditelje i saradnike za proces rehabilitacije djeteta sa smetnjama u razvoju	Broj roditelja koji su uzeli učešće na tribinama	Zdravstvene institucije Vaspitno - obrazovne institucije NVO organizacije	kontinuirano
Cilj: 2. Obezbijediti uslove za optimalan razvoj svakog djeteta			
Podcilj:			
2.1 Unaprijeđeno zdravlje svakog djeteta kroz sprovođenje prevencije u zdravstvenim institucijama			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Kreirati obrazovno-zdravstvene programe kako bi se obezbijedili psihički, fizički i emocionalni razvoj svakog djeteta	Stopa smrtnosti djece do 5 godina	Obrazovne institucije Zdravstvene institucije Lokalna samouprava	2012-2014
Kreirati pravilnik o ostvarivanju prava u oblasti zdravstvene	Donošenje odluke za pravilnik o ostvarivanju prava u	Zdravstvene institucije	2014

zaštite	oblasti zdravstvene zaštite		
Uspostaviti uspješniju koordinaciju i saradnju između zdravstvenog i obrazovnog sektora, lokalne samouprave i Centra za socijalni rad	2 održana sastanka, 1 okrugli sto u toku jedne godine	Zdravstvene institucije Opština Obrazovne institucije Centar za socijalni rad	2012-2017
Inicirati poštovanje zakona o obaveznim evidencijama u zdravstvu kroz kampanje usmjerene na stručne radnike	Dvije održane kampanje u toku jedne godine	Zdravstvene institucije Opština Obrazovne institucije Centar za socijalni rad	2012
2. 2 Poboljšati kvalitet života majke i djeteta			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Humanizovati uslove porođaja u bolnicama i promovisati emancipatorske pristupe porođaju (omogućiti i podržati prisustvo oca, obezbijediti smještaj novorođenčeta sa majkom)	Stopa smrtnosti majki na porođaju	Zdravstvene institucije	2012-2016
Razviti mrežu savjetovališta za trudnice, novorođenčad i djecu	Broj posjeta savjetovalištimajki i djece	Zdravstvene institucije	2012-2017
Formirati savjetovališta za unaprijeđenje kvaliteta reproduktivnog zdravlja, kontracepciju, planiranje porodice i trudnoću	Broj novoformiranihsavjetovališta, broj posjeta savjetovalištimajki	Zdravstvene institucije	2012-2017
Promovisati i podržati dojenje kao isključivi vid ishrane najmanje do 6 mjeseci	Stopa ishrane djece isključivo dojenjem u prvoj godini života	Zdravstvene institucije Mediji NVO organizacije	2012-2017
Pratiti rast i razvoj djece na osnovu grafikona i Registra rasta i razvoja djece		Zdravstvene institucije	2012-2017
Vršiti edukaciju o kvalitetnoj i bezbjednoj ishrani u predškolskim ustanovama	Najmanje 2 okrugla stola – sastanka godišnje	Zdravstvene institucije NVO organizacije Vaspitno-obrazovne institucije	kontinuirano

Formirati savjetovališta za porodice i djecu oboljelu od astme , dijabetisa	Savjetovalište formirano	Zdravstvene institucije Lokalna samouprava	2012-2014
---	--------------------------	---	-----------

ANALIZA STANJA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE

Javna ustanova Centar za socijalni rad za opštine Kotor, Tivat i Budvu sa sjedištem u Kotoru je ustanova koja se bavi socijalnim staranjem, vrši poslove koji se odnose na: zaštitu porodice, pojedinca, djece u riziku i lica u stanju socijalne potrebe, odnosno socijalne isključenosti a posebno na nesposobne za rad i materijalno neobezbjedene, djecu bez roditeljskog staranja, djecu sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću, zlostavljaju i zanemarenu djecu, djecu sa poremećajem u ponašanju, lica sa invaliditetom, stara lica, lica i porodice kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite kao i izbjegla i interno raseljena lica; kreiranje strateških dokumenata koji su od interesa za zaštitu pojedinih vulnerabilnih kategorija stanovništva; praćenje primjene usvojenih dokumenata; drugostepeni upravni postupak u oblasti socijalne i dječje zaštite i porodičnih odnosa; druge poslove u skladu sa propisima.

Centar za socijalni rad je ustanova koja obavlja svoj rad pod uslovima i na način propisan Zakonom o dječijoj i socijalnoj zaštiti i shodno tome ostvaruju se sledeća prava :

- Pravo na materijalno obezbeđenje porodice,
- Pravo na dječiji dodatak,
- Pravo na naknadu za njegu i pomoć drugog lica,
- Pravo na ličnu invalidninu,
- Pravo na naknadu za lica nesposobna za rad,
- Pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
- Pravo na otpremninu za novorođeno dijete,
- Pravo na povlašćen prevoz za invalidna lica,
- Pravo na jednokratnu novčanu pomoć, itd.

U Centru za socijalni rad su zaposlena stručna lica: psiholog, pedagog, socijalni radnici, pravnici, koji preduzimaju sve radnje u skladu sa zakonom kako bi se pružila adekvatna pomoć korisnicima i prevazišli problemi na što brži i kvalitetniji način.

Situaciona analiza ukazuje na nedovoljnu informisanost djece i roditelja o korišćenju socijalnih usluga kao i na nedovoljnu međusobnu obaviještenost među institucijama koje se bave brigom o djeci. Velik je broj egzistencijalno neobezbjeđenih porodica - bez stana, sredstava za kvalitetnu ishranu, odjeću, opremu. Ne postoje posebni programi psihosocijalne podrške za socijalno ugroženu djecu (osim u sklopu redovnih poslova, što je nedovoljno) kao ni organizovana podrška djeci sa iskustvom nasilja i njihovim porodicama. Tim koji postoji organizovan je na međuopštinskom nivou.

Izbjegla - raseljena lica uživaju u svim pravima iz sistema socijalne zaštite uz dostavljanje neophodne dokumentacije.

Nedovoljna je podrška koja se pruža djeci i roditeljima da se uključe u redovne institucije - stigmatizacija djece sa smetnjama u razvoju.

Nedovoljan broj hraniteljskih porodica.

Ne postoji prihvatna stanica (u Crnoj Gori ima samo u Podgorici).

Centar za socijalni rad u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja za djecu korisnike materijalnog obezbeđenja porodice obezbeđuje besplatno zimovanje i ljetovanje , što je prikazano u slijedećim tabelama.

2011. GODINA

Zimovanje:

Ljetovanje

Broj djece	Uzrast	Broj djece	Uzrast
9-oro djece	7-14 godina	12-oro djece	7-14 godina

Zimovanje 2012 godine

Broj djece	Uzrast
7-oro djece	7-14 godina

Na početku svake školske godine Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa Ministarstvom prosvjete obezbjeđuje besplatne komplete udžbenika za svoje korisnike koji redovno pohađaju osnovnu školu, u cilju obezbjeđivanja adekvatnog obrazovanja za socijalno ugroženu populaciju. Takođe adekvatno obrazovanje je obezbijeđeno i učenicima koji pohađaju srednje stručne škole, a čiji su roditelji korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice, a kroz jednokratne novčane pomoći koje su namijenjene kupovini školskog pribora.

Centar za socijalni rad u saradnji sa međunarodnim organizacijama svojim korisnicima svake godine za novogodišnje praznike obezbijedi paketiće koji sadrže školski pribor, kozmetiku, igračke.

Januar 2011 godine

Broj paketića	Uzrast djece
155 paketića	0-14 godina

Januar 2012 godine

Broj paketića	Uzrast djece
101 paketić	0-14 godina

Takođe, u saradnji sa Crvenim krstom korisnicima se dijeli pomoć u odjeći, obući i hemijskim proizvodima itd.

Centar za socijalni rad Kotor ima dobru saradnju sa drugim ustanovama: Opštinom Kotor, Opštom bolnicom, Domom zdravlja, Osnovnim i srednjim školama, kao i sa ustanovama i institucijama u Crnoj Gori. Savjetodavni rad u Centru za socijalni rad se sprovodi svakodnevno.

Na evidenciji Centra za socijalni rad Kotor prema posljednjim podacima nalazi se 145 porodica koje su korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice, od toga je:

Potpune porodice	Nepotpune porodice	Porodice RAE populacije	Samohrana – stara lica
62	34	20	29

Na evidenciji centra ima ukupno 202 korisnika dječijeg dodatka od toga:

Djeca iz potpunih porodica	Djeca iz nepotpunih porodica	Djeca iz porodica RAE populacija	Djeca sa smetnjama u razvoju
94	42	46	20

Na evidenciji Centra za socijalni rad nalazi se:

Djeca korisnici njege i pomoći drugog lica	Uzrast
Četnaestoro djece	3-15 godina

Djeca korisnici lične invalidnine	Uzrast
Osmoro djece	3-15 godina

Djeca sa smetnjama u razvoju su jedna od najsiromašnijih kategorija djece, što je potvrdilo istraživanje za strategiju za smanjenje siromaštva. To je iz razloga što je obično zaposlen samo jedan roditelj, najčešće otac, jer majka mora da bude uz dijete kojem je neophodna pomoć 24 časa dnevno. U većini porodica, gdje postoji dijete sa smetnjama u razvoju, obično muževi tj. očevi, suočeni sa teškom dijagnozom djeteta, napuštaju porodicu, što još više ugrožava položaj djece sa smetnjama u razvoju. Dodatno opterećenje porodice predstavljaju posebne potrebe koje opterećuju kućni budžet, jer nerijetko roditelji sami plaćaju izuzetno skupe lijekove iz inostranstva koji se ne mogu refundirati, zatim ortopedska pomagala, naočare,

slušne aparate, proteze, razne longete, stručne tretmane kao i sredstva za zadovoljavanje egzistencijalnih potreba tj. različite dijetetske i vitaminske proizvode.

PLAN AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2012-2017

REZULTATI - STRATEŠKO PLANIRANJE

STRATEŠKI CILJ I - Podrska porodici i pojedincu

SOCIJALNO-EKONOMSKA OBLAST			
<i>Cilj: 1.Unaprijediti umrežavanje Centra za socijalni rad sa ostalim relevantnim organizacijama koje se bave djecom</i>			
<i>Podcilj:</i>			
<i>1.1Poboljšanje stepena identifikacije bitnih društvenih i privatnih organizacija i ustanova važnih za poboljšanje socijalno ekonomskog položaja djece u lokalnoj zajednici</i>			
Aktivnosti	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Otvaranje produženog boravka nakon završetka nastave u slučajevima gdje roditelji rade, a o djeci nema ko da brine poslije nastave	Broj djece koja koriste produženi boravak u školi	Centar za socijalni rad Opština Obrazovne institucije Zdravstvene institucije NVO sektor Biro rada	2017
Otvaranje savjetovališta za roditelje djece sa smetnjama u razvoju	Broj posjeta savjetovalištu	Centar za socijalni rad Opština Zdravstvene institucije Biro rada	2017
Iniciranje otvaranja dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju	Broj djece sa smetnjama u razvoju	Centar za socijalni rad Opština Zdravstvene institucije Biro rada	2017
Organizovanje seminara , radionica , tribina u cilju poboljšanja socijalno-ekonomskog položaja djece	Najmanje jedan održan seminar, dvije radionice, jedna tribina kvartalno	Centar za socijalni rad Opština Obrazovne institucije Zdravstvene institucije	kontinuirano
<i>Cilj: 2. Poboljšan sistem socijalne zaštite za svu djecu</i>			
<i>Podcilj:</i>			
<i>2.1 Poboljšan sistem socijalne zaštite djece koja pripadaju marginalnim grupama</i>			

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Organizovanje dontorskih večeri sa ciljem pomoći socijalno ugroženim porodicama	Četiri puta godišnje	Centar za socijalni rad NVO sektor Opština	-kontinuirano (2012-2017)
Organizovanje edukativnih radionica sa ciljem osnaživanja samohranih roditelja(pomoć prilikom zapošljavanja , davanje uputstava i upoznavanje sa pravima)	Broj zaposlenih samohranih roditelja	Centar za socijalni rad NVO sektor Opština	Kontinuirano (2012-2017)

Promovisanje pomoći kroz medije za samohrane roditelje	Emisije –četiri godišnje	Centar za socijalni rad NVO sektor Opština Lokalne radio- difuzne stanice	-kontinuirano (2012-2017)
Organizovanje humanitarnih akcija za djecu RAE populacije	Šest akcija godišnje	Centar za socijalni rad Opština	kontinuirano (2012-2017)
Uklanjanje arhitektonskih barijera radi lakšeg pristupa vaspitno-obrazovnim ustanovama djeci sa smetnjama u razvoju	U pet osnovnih škola i dvije srednje škole	Centar za socijalni rad Opština NVO sektor	kontinuirano (2012-2017)
Omogućavanje pristupa djeci sa smetnjama u razvoju NVO , Kulturnim , Sportskim i sličnim organizacijama	Izgrađeni i prilagođeni prilazi djeci sa smetnjama u razvoju	Centar za socijalni rad Opština NVO sektor	kontinuirano (2012-2017)

BEZBJEDNOST – ANALIZA STANJA

Kada govorimo o bezbjednosti djece moramo naglasiti da je to jedna od najosjetljivijih tema koja pogađa ovu kategoriju, te stoga u ovom strateškom dokumentu neophodno je napraviti valjane smjernice kako bi bezbjednost djece bila osigurana i na što većem nivou.

Prema podacima Uprave policije- Ispostave Kotor u 2011. godini registrovana su 4 krivična djela čiji su izvršioc maloljetna lica i to krađe(2), teško djelo protiv bezbjednosti saobraćaja (1), ugrožavanje javnog saobraćaja (1). U prva tri mjeseca 2012 godine ukupan broj krivičnih djela izvršenih od strane maloljetnih lica je 2 i to krađe.

U Ispostavi Kotor obučen je službenik koji je stekao posebna znanja iz oblasti maloljetničke delikvencije.

Treba istaći da Ispostava Kotor u toku 2011 i prva tri mjeseca 2012 godine nije registrovala nijedan slučaj konzumiranja alkohola od strane maloljetnika, nijedan slučaj vršnjačkog nasilja, kao ni dostupnosti oružja maloljetnicima. Nije zabilježen ni slučaj povređivanja zbog upotrebe pirotehničkih sredstava. Međutim, u navedenom periodu je evidentirano 5 slučajeva prosjačenja djece koje su organizovali roditelji. Slučajevi prosjačenja su okončani pravosnažnom odlukom Područnog organa za prekršaje. U istom periodu su evidentirana 2 slučaja povređivanja djece u saobraćajnim nezgodama sa posljedicama – lakšim tjelesnim povredama i težim tjelesnim povredama. U oba slučaja protiv maloljetnih lica pokrenut je prekršajni postupak.

Zbog kršenja Zakona o bezbjednosti saobraćaja u 5 slučajeva je protiv maloljetnih lica pokrenut prekršajni postupak.

U toku 2011 godine maloljetnim licima su izrečene slijedeće zakonske mjere:

- pojačan nadzor od strane roditelja za 18 maloljetnih lica
- vaspitna mjera-ukor za 41 maloljetno lice
- novčana kazna za 1 maloljetno lice

U cilju što veće bezbjednosti kako djece, tako i građana Kotora na području naše opštine uspostavljeni su kontakt rejoni na kojima rade kontakt policajci. Na određenim kontakt rejonima nalaze se i škole tako da je bezbjednost djece prema podacima Ispostave Kotor osigurana. Rejoni su podijeljeni na sledeći način:

- II kontakt rejon (OŠ "Njegoš" na Benovu)
- III kontakt rejon (OŠ Njegoš odjeljenje Škaljari)
- IV kontakt rejon(OŠ Savo Ilić Dobrota, Gimnazija, Srednja Pomorska)
- V kontakt rejon (OŠ Veljko Drobnyaković Risan)

Jedan od problema koji se često pojavljuje, a tiče se bezbjednosti djece u saobraćaju, jeste nedostatak šetališta, biciklističkih traka, trotoara i zelenih površina. Ovaj problem je naročito izražen kako u ljetnjem periodu kada je saobraćaj zbog turističke sezone gust, tako i u periodu trajanja školske godine. Kulminaciji ovog problema doprinosi i već dotrajao „treći put“ čija je sanacija u toku, pa su prilazi školama koje se nalazi u Dobroti znatno otežani.

Na osnovu pokazatelja dobijenih od Ispostave Kotor možemo konstatovati da OŠ "Ivo Visin" na Prčanju i OŠ "Nikola Đurković" iz Radanovića sa područnim odjeljenjem koje se nalazi u Lastvi Grbaljaskoj nemaju svog kontakt policajca, pa je u budućnosti potrebno obezbijediti uslove da i ove prigradske škole dobiju neki vid nadzora.

Trenutno stanje bezbjednosti djece u školskom dvorištu OŠ „Njegoš“ narušavaju automobili. Ispred dvorišta postoji znak da je dozvoljeno parkiranje samo za nastavno osoblje škole. Međutim, dvorište koriste roditelji, kao i građani kojima je potreban parking. Takođe, veliki problem je dostupnost pirotehničkih sredstava koja djeca koriste i unose u školske prostore i druga mjesta gdje to nije dozvoljeno. Akcije zabrane unošenja pirotehničkih sredstava koje realizuje Ispostava Kotor u saradnji sa školama u mnogome doprinose smanjenju posljedica izazvanih upotrebom istih, te ove vrste akcija treba i u budućnosti sprovesti.

Na prostoru u neposrednoj blizini O.Š. „Savo Ilić“ postoji opasnost za učenike od automobila koje koriste učenici srednje škole. Bezbjednost učenika narušava i nedovršena sanacija trećeg puta koji vodi do O.Š. „Savo Ilić“, kao i nedostatak saobraćajne signalizacije. Prilazi većini vrtića takođe nijesu bezbjedni, jedino možemo izdvojiti vrtić u Risnu koji ispred objekta ima bezbjedno dvorište.

Kada je u pitanju primarna prevencija jedan od problema očuvanja bezbjednosti jeste i nedovoljna informisanost o problemima i posljedicama nasilja, posebno nasilja u porodici i vršnjačkog nasilja.

Pojedine škole izražavaju potrebu za kontinuiranim prisustvom kontakt policajca u školskom dvorištu tokom trajanja nastave, jer smatraju da kontakt policajac koji pokriva jedan rejon nije u mogućnosti da isprati potrebe škole u čijoj jednoj smjeni se nalazi i do 500 učenika. Trenutno stanje pokazuje da se veliki broj djece neprimjereno ponaša, što je jednim dijelom uzrok i nepostojanje savjetovašta za djecu koja se devijatno ponašaju.

PLAN AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2012-2017

REZULTATI - STRATEŠKO PLANIRANJE

STRATEŠKI CILJ I - Omogućiti svoj djeci bezbjedan život

BEZBJEDNOST			
<i>Cilj: 1. Povećati stepen bezbjednosti djece</i>			
<i>Podcilj:</i>			
<i>1.1 Povećati stepen bezbjednosti djece u saobraćaju</i>			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Obezbijediti saobraćajnog policajca na raskrsnicama	Smanjen broj saobraćajnih nezgoda	Odjeljenje bezbjednosti	2013
Inicirati od strane odjeljenja bezbjednosti veću sigurnost na pješačkim prelazima	Obezbijediti signalizaciju	Odjeljenje bezbjednosti	2013
Inicirati završetak izgradnje puta u okolini osnovne i srednje škole (treći put)	Povećan stepen sigurnosti djece u saobraćaju	Opština Kotor	2013
Obezbijediti prevoz učenika sigurnim, ispravnim autobusima		Opština Kotor Vaspitno-obrazovne institucije	2013
<i>Podcilj:</i>			
<i>1.2. Povećati stepen bezbjednosti djece u školskim dvorištima i na sportskim terenima</i>			

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Postaviti vertikalnu i/ili horizontalnu. saobraćajnu signalizaciju u blizini obrazovnih institucija	Smanjen broj saobraćajnih nezgoda	Odjeljenje bezbjednosti Vaspitno-obrazovne institucije	2013-2017
Obezbijediti saobraćajnu kontrolu u okolini škole	Povećan stepen bezbjednosti djece u okolini škole	Odjeljenje bezbjednosti	2013
Inicirati zabranu parkiranja u školskom dvorištu i blizini škole svima osim zaposlenima u školi	Povećan stepen bezbjednosti djece u okolini škole	Odjeljenje bezbjednosti Opština Kotor Vaspitno-obrazovne institucije	2013
Povećati nadzor i kontrolu nastavnika nad učenicima naročito za vrijeme odmora	Povećan stepen bezbjednosti djece u školi i u njenoj okolini	Vaspitno-obrazovne institucije	2012
Obezbijediti kontakt policajca u školama radi zaštite djece u slučaju nasilja(vršnjačkog nasilja ili nekog drugog oblike nasilja)	Povećan stepen bezbjednosti djece u školi	Odjeljenje bezbjednosti Vaspitno-obrazovne institucije	2012-2017
Podcilj:			
<i>1. Unaprijediti primarnu prevenciju u oblasti bezbjednosti djece</i>			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Organizovati radionice na temu „ Vršnjačko nasilje“	Smanjena pojava vršnjačkog nasilja	Opština Kotor Kancelarija za prevenciju narkomanije	kontinuirano
Organizovati edukativne radionice, tribine u cilju bezbjednosti za učenike i njihove roditelje	Dvije radionice, jedna tribina u toku jedne godine	Opština Kotor Škole Kancelarija za prevenciju narkomanije	kontinuirano
Organizovati okrugle stolove za predstavnike institucija i organizacija koji mogu da doprinesu većoj bezbjednosti djece	Najmanje 2 okrugla stola u toku jedne godine	Lokalna uprava MUP NVO	kontinuirano
Otvoriti savjetovalište za djecu koja se devijantno ponašaju	Formirano savjetovalište za djecu koja se devijantno ponašaju	Lokalna uprava MUP NVO	2013
Štampati propagandni materijal o posledicama bolesti zavisnosti	Podijeljeno najmanje 1000 komada propagandnog materijala	Lokalna uprava NVO	kontinuirano
Organizovati emisije na lokalnim radio-difuznim stanicama koje se tiču bezbejdnosti mladih	Najmanje 3 emisije u toku jedne godine	Lokalna uprava NVO Lokalne radio stanice	kontinuirano
Striktno sprovoditi primjenu Zakona o zabrani ulaska maloljetnioka u kladionice i kockarnice	Postavljene kamere u kladionicama	Opština Kotor Škole Kancelarija za prevenciju narkomanije MUP	2012

KULTURA, SPORT I SLOBODNO VRIJEME –ANALIZA STANJA

Kultura djece jedan je od osnovnih elemenata identiteta djece i posebno važno područje njihovog formiranja, afirmacije, komunikacije i stila života. To je područje kroz koje djeca stvaraju kulturne obrasce i

kreiraju prostor za vlastito prepoznavanje i djelovanje. Cilj kulture je da djeca usvoje određene vrijednosti, stavove i norme, koje kasnije u bitnome određuju njihovo ponašanje i društvene odnose. Osnovni zadatak društva je da socijalizuje djecu kako bi oni usvojili određene kulturne obrasce, koji se kasnije ispoljavaju u njihovom ponašanju kao ukus, specifične vještine i sposobnosti, ideje, vjerovanja i znanja.

Posjete bibliotekama, galerijama, pozorištima su veoma rijetke. Međutim, trebalo bi navesti da se Kotorski festival pozorišta za djecu odigrava punih 19. godina u Kotoru po ustaljenom organizacionom modelu, predstavljajući značajan oblik difuzije pozorišne kulture budući da se stvaralaštvo u ovoj oblasti vrednuje kako samom selekcijom tako i nagradama čime se ostvaruju umjetnički dometi u određenom vremenu. Festival je nesumljivo uticao na kvalitet i kvanititet pozorišnog stvaranja za djecu u Crnoj Gori i regionu, obrazovao i umjetnošću oplemenio generacije mladih Kotorana i vremenom postao renomirana manifestacija od opšteg interesa. Posvećen je djeci, ljubavi prema njima i njihovim potrebama. Sva ta osjećanja ispoljavaju dječji pisci, pjesnici, reditelji predstava i drugi koji svojim djelima veličaju dijete. Po prvi put u istoriji Kotorskog festivala pozorišta za djecu ove godine u programu su bile pozorišne predstave sa 4 kontinenta: Afrike, Azije, Amerike i Evrope (u pitanju su pozorišta iz 14 zemalja). Sve selektivne predstave su visokih umjetničkih i etičkih standarda, kreirane sa savremenim scenskim jezikom koji na najbolji način spaja tradicionalno i postmoderno, i najbolji su reprezentanti profesionalnog pozorišnog stvaralaštva za djecu iz sredine i kultura iz kojih dolaze. Pored ovoga otvorena je i škola glume u Kotoru koju vode eminentni stručnjaci iz ove oblasti.

Na drugom spratu Shopping centra Kamelija na 300 m² osmišljen je i kreiran prostor za najmlađe. To je igraonica "Zum Zum". Komforan i jasno određen prostor, opremljen je po najvišim svjetskim standardima, a sa djecom radi više vaspitača i animatora pa je vrijeme provedeno u igraonici svakako više od igre. Pored ove igraonice, trebalo bi navesti i kutak za djecu "Maštalica" u kojem djeca mogu da borave u jutarnjim i popodnevним časovima kao i da organizuju rođendanske proslave.

U želji da se unaprijedi i sadržajno obogati rad sa djecom u Gradskoj biblioteci su planirane razne manifestacije, promocije i predavanja za djecu kao i opremanje *dječjeg kutka*.

Djeca su, prema do sada raspoloživim podacima, angažovana ali nedovoljno, u raznim vanškolskim aktivnostima (bavljenje sportom, učenje jezika, pjevanje u horu, časovi glume, časovi plesa). S obzirom na postojeće stanje trebalo bi formirati Dječji kulturni centar ili otvoriti više segmentnih sekcija (slikanje, gluma, recitovanje), kao i povećati učešće djece u kulturnim dešavanjima koja su njima namjenjena i učiniti dostupnim sadržaje koje se odnose na kulturu za djecu.

Što se tiče programa namjenjenih djeci, Radio Kotor vikendom (isključujući ljeto) emituje emisije „Radio škola“ i „Radost“ koje su posvećene djeci. Pored emisija, na teritoriji opštine Kotor postoje i plesne škole „Mala sirena“ i „Alisa“, kao i folklorni ansambl „Nikola Đurković“. Značajno je navesti veliki broj djevojčica koje su članice mažoretke iz NVO „Fešta“, učenici koji pohađaju likovnu školu koju organizuje NVO „Art duga“ koja već deset godina okuplja veliki broj djece, od predškolskog uzrasta do pripremnika za upis na likovne škole i akademije. Djeca su pored ovoga angažovana u mnogim školskim sekcijama, ali o tome nema preciznih podataka. NVO „Intellectum“ je od oktobra mjeseca 2008. godine organizator kursa Engleskog jezika. Preko 100 kandidata je uspješno pohađalo kurseve u posljednje dvije školske godine. Nastava se odvija na inoviran način, u malim grupama, što omogućava lako uočavanje mogućih problema i njihovo brzo rješavanje. U pripremi je i program za edukaciju lica sa poremećajem sluha i govora na engleskom jeziku, kao i kurs glume na engleskom jeziku.

U okviru plana i programa JU Kulturni centar „Nikola Đurković“ svake godine se realizuju kulturne potrebe građana opštine Kotor i okruženja. Gostovanje pozorišta i pozorišnih predstava se organizuje u kontinuitetu, a za ovu godinu je planirano izvođenje 20 pozorišnih ostvarenja različitih stilskih opredjeljenja. Velika pažnja će biti posvećena obrazovno-kulturnom programu djece i omladine. Cilj ovakve inicijative je poboljšanje ukupne kulturne ponude grada, motivisanje djece i omladine, razvoj kreativnih radionica i šansa mladima da razviju i izraze svoje sposobnosti i afinitete. Pored redovnog repertoara kina „Boka“ i prikazivanja filmskih projekcija i ove godine je planirana Dječja nedjelja u kojoj će biti prikazivani filmovi za djecu.

Djeca sa smetnjama u razvoju u opštini Kotor zbog arhitektonskih barijera, neprilagođenih prostorija i predrasuda, nijesu u mogućnosti da prate sportske i kulturne sadržaje našeg grada. Slobodno vrijeme koje djeca imaju u Kotoru imaju mogućnosti da organizuju kroz brojne programe navladinih organizacija koje se većinom bave plesnim programima i kroz brojne sportske programe u sportskim klubovima.

Na teritoriji opštine Kotor organizovano djeluju 35 sportskih klubova i jedno sportsko društvo gluvih i naglavih organizovano za tri opštine sa sjedištem u Kotoru. To su: **Vaterpolo klub „Primorac”**, **Vaterpolo akademija „Cattaro”**, **V.K. „Val”**, **V.K. „Risan”**, **O.F.K. „Grbalj”**, **F.K. „Bokelj”**,

K.M.F. „ Cataro ”, O.F.K. „ Kotor ”, Košarkaški klub „ Kotor ”, Košarkaški klub „ Stars “, Ženski košarkaški klub „ Kotor ”, Košarkaški klub „ Grbalj “, Rukometni klub „ Mediteran “, Rukometni klub „ Boka “, Ženski odbojkaški klub „ Gimnazijalac “, Karate klub „ Kotor “, Karate klub „ Risan “, Ju - jutcu klub „ Soko ”, Kik - box klub „ Jeet kune doo ”, Džudo klub „ Kotor “, Teniski klub „ Cataro “, Teniski klub „ Kotor “, Jedriličarski klub „ Lahor “, Ronilački klub „ Kotor “, Ronilački klub „ Plava Planeta “, Klub sportskih ribolovaca „ AMA “, Klub za sportski ribolov „ Zubatac “, Klub za sportski ribolov „ Delfin Joco “, Planinarski klub „ Pestingrad “, Planinarski klub „ Vjeverica “, Boćarski klub „ Jadran “, Streličarski klub „ Kotor “, Streljački klub za leteće mete „ Grbalj “, Šahovski klub „ Kotor “, Paintball klub „ Revolucija “ i Sportsko društvo gluvih i nagluvih „ Napredak “.

Većina sportskih klubova u Kotoru učestvuju i organizuju sportske manifestacije lokalnog međuopštinskog i šireg karaktera, intenzivno rade na razvoju dječijeg i omladinskog sporta i masovne fizičke kulture.

Ono što treba istaći jeste da se u ovim klubovima plaća članarina u iznosu od 25, 30 ili 35 eura u zavisnosti od vrste sporta i kluba, što ujedno i predstavlja problem za djecu čiji roditelji nijesu u mjestu izdvojiti određenu sumu za isto.

Od sportskih objekata na raspolaganju djeci su zatvoreni i otvoreni bazen, stadion Fudbalskog kluba „Bokelj”. U omladinskom fudbalskom klubu „ Grbalj “ zadnjih 15 godina izgrađen je sportski centar koji obuhvata tri fudbalska terena, poligon za male sportove i upravnu zgradu sa pratećim sadržajima, zatim višenamjenski stadion malih sportova „Benovo”, brojni sportski tereni u mjesnim zajednicama kao i školski otvoreni tereni i dvorane.

Na osnovu stanja na terenu, utvrđeno je da su većina sportskih terena za male sportove u lošem stanju.

U našoj opštini djeluju i dva teniska kluba: T.K. „ Kotor ” i T.K. „Cattaro”. Ova dva kluba ukupno broje 70 mladih članova u razdoblju od 7 do 18 godina i to 43 djevojčice i 27 dječaka.

Lokalnim planom akcije u oblasti invalidnosti u oblasti sporta predviđeno je da se omogući korištenje zatvorenog bazena „ Nikša Bućin “ i obezbijede prilazi bazenu za osobe sa invaliditetom. Ideja je da se tokom rekonstrukcije bazena postavi i „ Mehanička ruka “ koja bi pomagala osobama sa invaliditetom prilikom ulaska i izlaska iz bazena.

<u>Pregled populacije do 15. godina koja se aktivno (trenažno) bavi sportom</u>		
Od 6-12 godina	Muški	Ženski
	511	145
Od 12-15 godina	440	138
Ukupno:	951	283

Prikaz upisanih učenika od prvog do osmog razreda osnovnih škola u Opštini Kotor koja se aktivno (trenažno) bave sportom	
Muški	1.100
Ženski	938
Ukupno	2038

Procenat djece do 15. godina koja se aktivno

(trenažno) bave sportom:	
Muški	86,45%
Ženski	30,17

Procenat djece do 15. godina koja se aktivno (trenažno) ne bave sportom:	
Muški	13,54%
Ženski	69,82%

S obzirom na uspješnost u postignutim rezultatima i organizacionim strukturama, klubovi se takmiče na evropskom, regionalnom, državnom, međuopštinskom i opštinskom nivou. Sumirajući dosadašnje rezultate, kadrovskom strukturom i tradicijom vaterpolo sport je sigurno najtrofejniji sport u Opštini. Pored vaterpola i mlade košarkašice Grblja bile su prvakinje Crne Gore u 2009. i 2011. godini. Takođe bismo pomenuli i članove Karate kluba „Risan“ koji su imali zapazeni rezultat i u pojedinačnoj takmicenju osvojili 3. mjesto na evropskom kadetskom šampionatu u Izmiru – Turska u kategoriji do 63 kilograma. Članice Ju – jutcu kluba „Soko“ osvojile su brojna odličja na Evropskim prvenstvima i 1. i 2. mjesto u kategoriji kate na takmičenju u Mariboru – Slovenija 2009. godine i 3. mjesto u kategoriji kate na prvenstvu održanom u Beču – Austrija 2010 godine. I u ostalim borilačkim sportovima su osvajači brojnih medalja na državnim i regionalnim i međunarodnim takmičenjima. Šahisti, jedriličari, streljari, planinari, sportski ribolovci, i ostali takođe bilježe zapažene rezultate na opštinskim, međuopštinskim, državnim i regionalnim takmičenjima.

PLAN AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2012-2017

REZULTATI - STRATEŠKO PLANIRANJE

STRATEŠKI CILJ I - Poboljšanje kvaliteta kulturnih i sportskih sadržaja za djecu

KULTURA			
<i>Cilj: 1. Unaprijeđenje kulturnih sadržaja za djecu</i>			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Izrada programa za djecu različitih sadržaja	Uvećan broj djece i roditelja uključenih u kulturni sportska dešavanja	Opština, Obrazovne institucije, NVO sektor i Kulturni Centar	2012-2017
Formiranje" Dječjeg kulturnog centra " ili segmentnih sekcija (slikanje, gluma, recitovanje sekcije lijepog ponašanja, muzičke i plesne sekcije)	Raznovrsnost programa	Opština, NVO sektor i Kulturni Centar	2012-2014
<i>Cilj: 2. Povećati učešće djece u kulturnim dešavanjima koja su njima namijenjena</i>			
<i>Podcilj:</i>			
<i>2.1 Dostupnost kulturnih sadržaja svoj djeci i uključivanje djece u iste</i>			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Direktna uključenost djece u programsku aktivnosti „	Broj djece koja su direktno i indirektno uključena	Opština, Obrazovne institucije, Fondacija „Dječji festival“, roditelji NVO sektor	2012-2017

Međunarodni festival za djecu“ u Kotoru			
Podcilj : 2.2 Izgradnja ličnosti sa profilisanim afinitetima u određenoj oblasti kulture			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Inicirati održavanje većeg broja pozorišnih predstava	Poboljšana posjećenost pozorišnih predstava	Obrazovne ustanove i roditelji	2012-2017
Organizovanje takmičenja po oblastima vezanim za kulturu	Najmanje jedno takmičenje godišnje	Obrazovne ustanove, Kulturne institucije	2012-2017
Kreirati programe kroz rad biblioteka	Povećan procenat posjete bibliotekama najmanje za 10%	Kulturni centar, NVO sektor , Obrazovne ustanove, biblioteke	2012-2017

SPORT I SLOBODNO VRIJEME

Cilj: 1.Unaprijeđenje sportskih sadržaja za djecu

Podcilj:

1.Unaprijeđenje prostornih kapaciteta i amaterskih sportova

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Stvaranje tehničkih mogućnosti da se djeca bave bazičnim sportovima	Količina tehničko-materijalnih sredstava	Lokalna zajednica Sportski klubovi	2017
Stimulisanje sponzorstva putem finansijskih olakšica od strane lokalne samouprave kako bi se smanjile članarine za određene klubove	Smanjena članarina najmanje za 20% za djecu		kontinuirano
Otvaranje školskih sportskih sekcija za djevojčice koje bi bile podržane od strane lokalne samouprave	Broj djevojčica uključen u sekcije	Lokalna uprava Sportski klubovi	kontinuirano
Formiranje odgovarajućeg tijela (multisektorski tim) za potrebe finansijske podrške sportskim klubovima	Poboljšani rad sportskih klubova i povećano članstvo	Sportski klubovi Lokalna uprava	2013
Promovisanje klubova kroz medije	Povećan broj članova sportskih klubova	Lokalne radio-difuzne stanice (Radio Kotor, Radio Skala)	kontinuirano
Stvaranje optimalnih uslova za bezbjedno bavljenje sportom djece sa smetnjama u razvoju	Povećan broj djece sa smetnjama u razvoju koje se bave sportom najmanje za 10%	Lokalna uprava Sportski klubovi	2013-2017

Cilj: 2. Poboljšanje sadržaja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena

Podcilj:

2.1 Unaprijeđenje edukacije i informisanosti mladih o sadržajima za kvalitetno provođenje slobodnog vremena

Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Organizovan odlazak mladih u	Broj mladih koji	Obrazovne institucije	Kontinuirano

biblioteke, na književne večeri, u galerije, na pozorišne predstave	posjećuju biblioteke i kulturna dešavanja	Centar za kulturu	
Organizovan obilzak djece predškolskog uzrasta kulturnih institucija	Broj posjetilaca kulturnim institucijama	Obrazovne institucije	Kontinuirano
Organizovanje tematskih radio emisija za mlade	Najmanje 2 emisije u toku godine	Radio Kotor, Radio Skala	Kontinuirano
Organizovanje edukativnih radionica u zavisnosti od stanja na terenu	Organizovane najmanje 10 edukativnih radionica u toku godine	Opština Kancelarija za prevenciju narkomanije Obrazovne institucije	Kontinuirano
Podcilj: 2.2.Unaprijeđen volonterski rad kod mladih			
Aktivnost	Indikatori	Nosilac odgovornosti	Vremenski okvir
Organizovanje edukativnih radionica- vršnjački edukatori na temu zdravi stilovi života, prevencija vršnjačkog nasilja	Broj učesnika na edukativnim radionicama	Opština Kancelarija za prevenciju narkomanije Obrazovne institucije	- Kontinuirano
Organizovanje kampanja , tribina u lokalnoj zajednici na temu slobodno vrijeme	Broj tribina, posjetilaca	Obrazovne institucije Lokalna samouprava NVO	Kontinuirano
Organizovanje radnih akcija (čišćenje životne sredine ,)	Broj mladih uključen u akcije	NVO JKP	Kontinuirano
Razvijanje programa za pomoć starim ljudima	Raznovrsni programi, broj uključenih osoba	Lokalna samouprava NVO	
Razvijanje programa za uključivanje aktivista sa djecom sa smetnjama u razvoju i kreiranje zajedničkih akcija	Lokalna uprava NVO Zavod za rehabilitaciju lica sa poremećajem sluha i govora		

REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Sprovedeno je anketno istraživanje kojim je obuhvaćeno je 225 ispitanika , 145 učenika i 80 roditelja. Anketa je sprovedena u svim osnovnim školama na teritoriji opštine Kotor , kako bi na taj način imali uvid u stvarne potrebe djece kako u njihovim školama tako i u lokalnoj zajednici. Odgovori roditelja i djece se u velikom broju pitanja preklapaju, tako da ćemo istaći samo razlike u mišljenju na koje smo tokom ovog istraživanja ustanovili.

Na pitanje „Da li si zadovoljan/a uslovima u kojima odrastaju djeca u našem gradu?“ odgovorili su uglavnom pozitivni, osim učenici OŠ „ Veljko Drobniaković“ u Risnu koje su izrazili nezadovoljstvo položajem djece u lokalnoj zajednici.

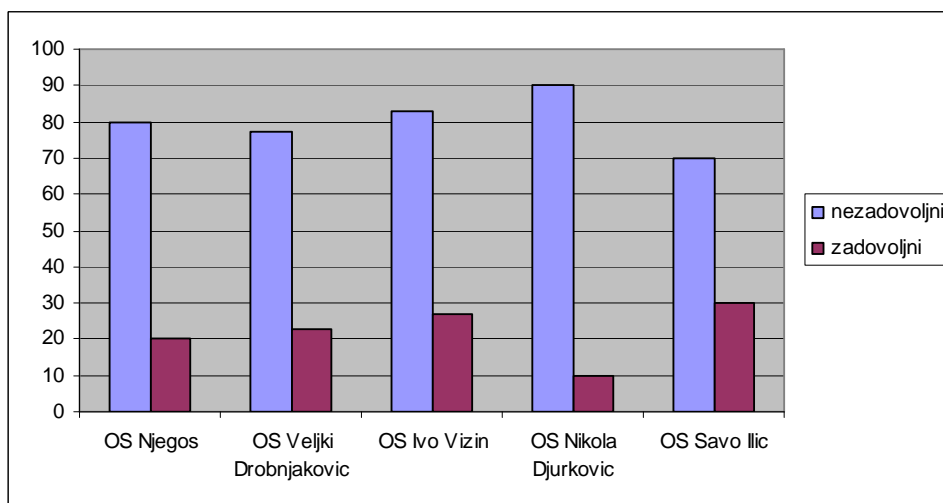
Takođe, na pitanja vezana za bezbjednost u školi i opremljenost škole neophodnim sredstvima kako bi se nastava odvijala na kvalitetan način , dobili smo različite odgovore od učenika u zavisnosti od škole koju pohađaju . Bezbjednošću u školi većina učenika je zadovoljna kao i njihovi roditelji, ali ne i opremljenošću škola, pa su odgovori djece u procentima izgledali ovako:

<u>Opremljenost škola materijalno-tehničkim sredstvima</u>	<u>DA</u>	<u>NE</u>
<i>OŠ „ Savo Ilić“ Dobrota</i>	54%	46%
<i>OŠ „ Nikola Đurković“</i>	20%	80%

Radanovići		
OŠ „Ivo Vizin „ Prčanj	50%	50%
OŠ „ Njegoš“ Kotor	52%	48%
OŠ „ Veljko Drobnjaković“ Risan	36%	64%

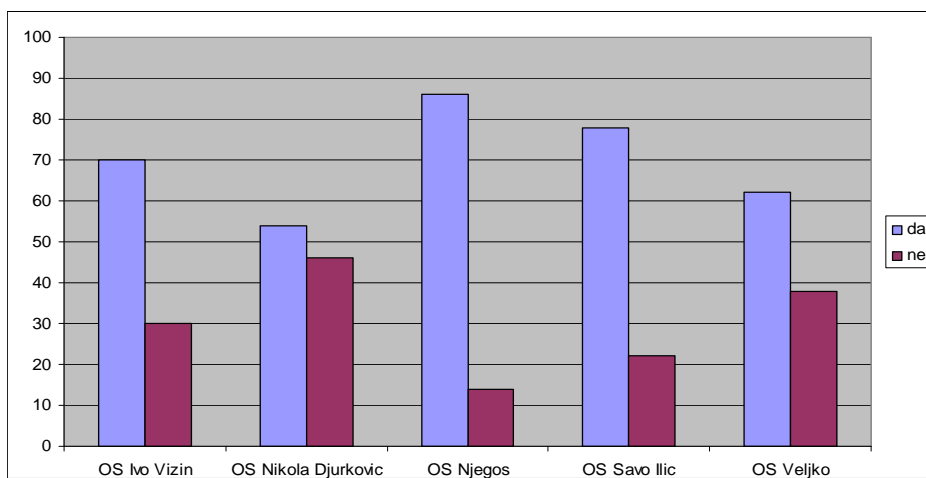
Učenici OŠ „Ivo Vizin „ Prčanj su istakli potrebu za izgradnjom fiskulturne sale, jer u zimskom periodu imaju problem sa realizovanjem nastave iz predmeta fizičko vaspitanje, kao i potrebu za boljom opremljenošću laboratorije za održavanje praktičnog dijela časa iz hemije.

Bezbjednošću djece u saobraćaju naši ispitanici nijesu zadovoljni i odgovorili su sa 20% zadovoljni i 80% nezadovoljni. Ispitanici iz OŠ „Nikola Đurković“ su istakli da je neophodno izgraditi trotoare, staze za pjesake na putu do škole jer im svakodnevno prijeti opasnost od gustog saobraćaja.

Učešće djece u kulturnim dešavanjima je procentualno jako malo kada se radi o učenicima iz OŠ Nikola Đurković iz Radanovića i Veljko Drobnjaković iz Risna , a kao glavni razlog zbog čega je to tako jeste što u tim sredinama nema ili ima jako malo kulturnih događaja, a sa druge strane problem je prevoz do grada naročito na relaciji Radanovići –Kotor. S druge strane, učenici OŠ „Savo Ilić“ , OŠ „Njegoš“ i OŠ „Ivo Vizin“ su zadovoljni učešćem djece u kulturnim događajima (maskenbalima, karnevalima, festivalu) , pa mozemo konstatovati da djeca u gradskim imaju više mogućnosti od djece koja žive u prigradskim naseljima.

Na pitanje „Da li ste zadovoljni stručnošću i organizovanošću Centra za socijalni rad“, u svim školama odgovori su bili 90% Ne i samo 10% Da, a što se tiče aktivnosti Centra za socijalni rad upoznati su samo sa akcijom pružanja knjiga i školskog pribora djeci koja su materijalno ugrožena.

Sumirajući odgovore vezane za interesovanje i bavljenje djece sportom u svim školama 70 % ispitanika se bavi sportom , dok 30 % nijesu uključeni u sportske aktivnosti.

Aktivno bavljenje sportom zavisi od mjesta gdje ispitanici žive tako da je procentualno nešto veća uključenost djece koja žive u gradskim nego u prigradskim naseljima. Djeca su najčešće članovi sledećih klubova:

OŠ „ Veljko Drobnjaković“ Risan (VK“Primorac“,OK“Gimnazijalac“,Pesni klub „ Belissima “ , Karate klub „ Risan“; FK“Bokelj“)

OŠ „ Njegoš“ Kotor(VK“Primorac“,OK“Gimnazijalac“, Art group Montenegro,“Mediteran“; FK“Bokelj“,Teniski klub)

OŠ „Ivo Vizin „ Prčanj (FK Bokelj, Teniski klub Teodo,Klub Soko, Odbojkaski klub Gimnazijalac, Plesni klub Mala sirena)

OŠ „ Nikola Đurković“ Radanovići (Teniski klub Tivat, KK Grbalj , OFK Grbalj)

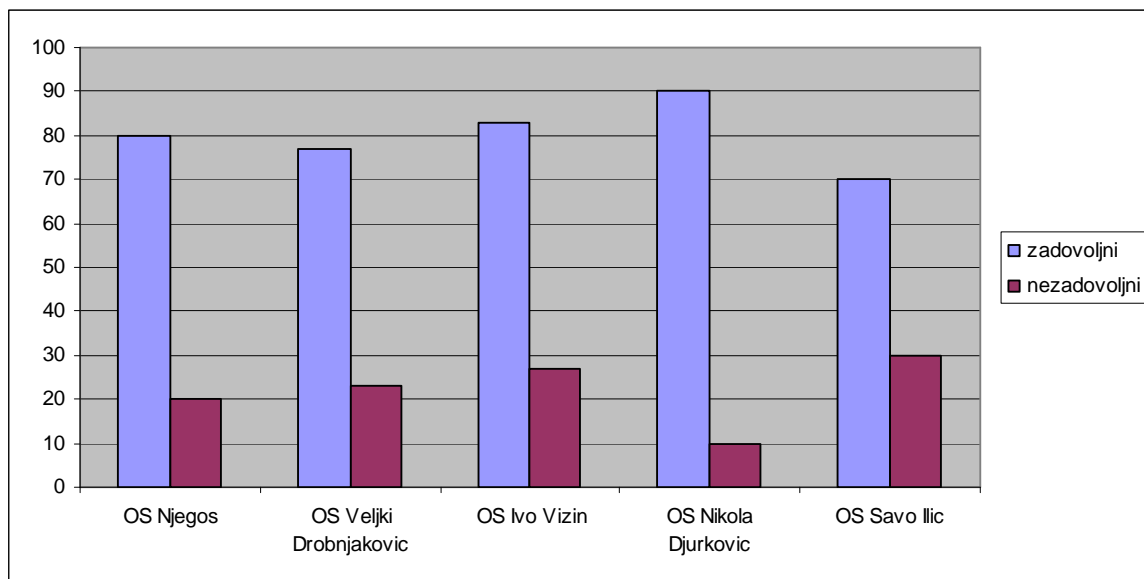
OŠ „ Savo Ilić“ Dobrota (VK“Primorac“,OK“Gimnazijalac“, KK“Stars“ , RK“Mediteran“; FK“Bokelj“,tenis,...)

Od ukupnog broja ispitanika koji se aktivno bave sportom 90% plaćaju članarinu koja najčešće iznosi 20e,25e ili 35 u zavisnosti od kluba u kojem treniraju.

Na pitanje „Na koji način provodite slobodno vrijeme?“ naši ispitanici su odgovorili da najviše vole u slobodnom vremenu da se druže sa prijateljima, da šetaju, da slušaju muziku i gledaju TV, da koriste facebook, da čitaju, da voze rolere, da ponekad pomažu u kućnim poslovima, da igraju igrice na kompjuteru.

Kada smo analizirali odgovore vezane za posjećenost bioskopa, predstava možemo reći da su mišljenja podijeljena. U gradskim sredina djeca češće posjećuju kino i mišljenja su da bi trebalo više puštati dječje, avanturističke, akcione filmove, komedije i u ponudi uključiti više lutkarske predstave i predstave namijenjene dječjem uzrastu. Ispitanici OŠ Nikola Đurković iz Radanovića ponovo ističu da im je problem prevoz do grada i da je to jedan od najvažnijih razloga zasto nijesu u mogućnosti češće ići u bioskop, dok djeca OŠ Veljko Drobnjaković iz Risna naglašavaju da u svojoj sredini nemaju predstave sem ljeti, da su kulturni sadržaji u Risnu jako siromašni , a da do Kotora zbog daljine nisu u mogućnosti posjećivati kino i biti češće dio kulturnih aktivnosti.

O uslugama i radu osoblja u Domu Zdravlja djeca su zadovoljna, (u procentima 100% na nivou svih škola bili su istog mišljenja) , dok mišljenje roditelja u procentima iznosi 80% zadovoljni i 20% nezadovoljni uslugom i stručnošću osoblja. Što se tiče pitanja odlaska na zdravstvenu kontrolu ispitanici su odgovorili da kontrole obavljaju redovno.

Ispitanici su istakli da je neophodno napraviti veliki park sa raznosvrtnim mobilijarom gdje bi djeca provodila svoje slobodno vrijeme u prirodi i bila bezbjedna, ili luna park. U svoje potrebe uvrstili su potrebu za izgradnjom biciklističkih staza i staza za pješake, potrebu za izgradnju novih igrališta, terena, potrebu za organizovanjem kreativnih radionica gdje bi mladi ljudi bili uključeni. Takođe istakli su potrebu za organizovanjem muzičkih koncerata kojih je kod nas sve manje.

Roditelji su u ovom anketnom istraživanju istakli da je neophodna bolja komunikacija i saradnja institucija i organizacija kao što su Centar za socijalni rad, Vaspitno-obrazovnih institucija, Kancelarije za prevenciju narkomanije, Doma Zdravlja, NVO sektora i Opštine Kotor).

Shodno tome, naveli su da u cilju povećavanja bezbjednosti i zaštite djece treba organizovati radionice, tribine, okrugle stolove gdje bi se sa djecom više razgovaralo o problemima sa kojima se susreću u adolescenskom periodu. Mišljenja da treba otvoriti novo radno mjesto i zaposliti kliničkog psihologa u Domu zdravlja.

Roditelji, takođe smatraju da treba rasteretiti nastavni program, uvesti strožije poštovanje kodeksa oblačenja učenika, naročito osmih i devetih razreda.

PRAVNI OKVIR ZA IZRADU LOKALNOG PLANA AKCIJA ZA DJECU ZA OPŠTINU KOTOR

MEĐUNARODNA DOKUMENTA

- Međunarodna konvencija o pravima djeteta
- Deklaracija i akcioni plan „Svijet po mjeri djece“
- Standardna minimalna pravila Ujedinjenih Nacija za maloljetničko pravosuđe (Pekinška pravila)

DOMAĆA DOKUMENTA

- Ustav Crne Gore
- Strategija inkluzivnog obrazovanja
- Strategija ranog predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Crnoj Gori od 2010-2015. god.
- Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori za period 2008-2012. god.
- Nacionalni plan akcije za djecu u Crnoj Gori od 2004-2010. god.
- Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju
- Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju
- Zakon o gimnaziji
- Zakon o stručnom obrazovanju
- Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama
- Akcioni plan za prevenciju narkomanije kod djece i omladine u Crnoj Gori
- Zakon o zdravstvenom osiguranju
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti
- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti
- Porodični zakon
- Zakon o radu
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici
- Zakon o sportu
- Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku

- Zakon o javnom redu i miru
- Zakon o turizmu
- Zakon o igrama na sreću
- Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda
- Zakon o bibliotečkoj djelatnosti

USTAV CRNE GORE

Član 69

Svako ima pravo na zdravstvenu zaštitu.
Dijete, trudnica imaju pravo na zdravstvenu zaštitu iz javnih prihoda, ako to pravo ne ostvaruju po nekom drugom osnovu.

Član 72

Porodica uživa posebnu zaštitu.
Roditelji su obavezni da brinu o djeci, da ih vaspitavaju i školuju.
Djeca rođena van braka imaju ista prava i obaveze kao i djeca rođena u braku.

Član 73

Majka i dijete uživaju posebnu zaštitu.
Država stvara uslove kojima se podstiče rađanje djece.

Član 74

Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti.
Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe.

Član 75

Jemči se pravo na školovanje pod jednakim uslovima.
Osnovno školovanje je obavezno i besplatno.

OPŠTI ZAKON O OBRAZOVANJU I VASPITANJU

Zabrana diskriminacije

Član 9 a

U ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika ; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualno zloupotreba djece i učenika i svaki drugi oblik diskriminacije.

Član 11

U sredinama u kojima većinu ili značajan dio stanovništva čine pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica nastava se izvodi i na jeziku pripadnika tih manjinskih naroda odnosno manjinskih nacionalnih zajednica.
Nastava za lica koji koriste znakovni jezik, odnosno posebno pismo ili druga tehnička rješenja izvodi se na znakovnom jeziku i pomoću sredstava tog jezika.

Član 97

Škola obezbjeđuje učeniku slijedeća prava:

1. da na početku školske godine dobije uputstvo koje sadrži prava i obaveze učenika;
2. na kvalitetan obrazovno- vaspitni rad (nastavu) ;
3. da iskaže mišljenje o radu nastavnika;
4. da traži komisijsku provjeru svoga znanja u toku trajanja nastave;
5. da podnosi prigovor na ocjene na kraju klasifikacionog perioda, nastavne godine ili na ispitu;
6. na blagovremenu i potpunu informaciju o svojim pravima i obavezama;
7. na zaštitu od svih vrsta nasilja u školi;
8. na odsustvovanje iz škole, uz najavu u trajanju od pet radnih dana u toku nastavne godine;
9. na učestvovanje u oblikovanju sadržaja stručnih ekskurzija i drugih oblika vaspitno- obrazovnog rada;

Predstavnici zajednice učenika imaju pravo da učestvuju u radu stručnih organa škole kad se raspravlja o pitanjima koja su od interesa za učenike (učenički standard, slobodne aktivnosti i sl.) .

Vrste prava učenika

Član 130

Učenik ima pravo na :

1. smještaj i ishranu u domu;
2. stipendiju za talentovane;
3. participaciju prevoza;

ZAKON O PREDŠKOLSKOM OBRAZOVANJU I VASPITANJU

Član 11

Djeca iz najosjetljivijih grupa stanovništva su: djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju, djeca koja imaju teškoće uzrokovane socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama.

Vrste programa

Član 14

Vrste obrazovnog programa su: primarni, kraći, specijalizovani i drugi programi u skladu sa ovim zakonom i posebnim propisima.

Programi iz stava 1 ovog člana realizuju se prema mogućnostima ustanove, u skladu sa potrebama i interesima djece i roditelja.

Ustanova može organizovati povremene programe vaspitanja i obrazovanja djece u prirodi i programe turističkog karaktera.

Odluku o organizovanju rada u smislu stava 3 ovog člana uz pribavljeno mišljenje Savjeta roditelja donosi upravni odbor ustanove.

Primarni program

Član 15

Primarnim programom predškolskog vaspitanja i obrazovanja utvrđuju se obim i oblici vaspitno-obrazovnog rada sa djecom do polaska u osnovnu školu.

Program iz stava 1 ovog člana realizuje se u javnoj i privatnoj ustanovi u kojoj borave djeca više od tri sata.

Kraći program

Član 16

Kraćim programom predškolskog vaspitanja i obrazovanja utvrđuje se sadržaj kontinuiranih ili povremenih aktivnosti koje se mogu organizovati jednom ili više puta nedjeljno, u trajanju do četiri sata, u skladu sa potrebama i interesima djece i roditelja.

Za djecu koja nijesu uključena u primarni program u cilju efikasnije pripreme za osnovnu školu, ustanova mora realizovati program pripreme djece za osnovnu školu.

Program iz stava 2 ovog člana realizuje se za djecu uzrasta od pet godina života do polaska u osnovnu školu.

Specijalizovani program

Član 17

Specijalizovanim programom predškolskog vaspitanja i obrazovanja utvrđuje se oblik i sadržaj vaspitno-obrazovnog rada po određenim oblastima i sferama interesovanja u skladu sa potrebama djece i roditelja.

Posebni program

Član 18

Posebnim programom predškolskog vaspitanja i obrazovanja utvrđuje se oblik i sadržaj vaspitno-obrazovnog rada za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, u skladu sa posebnim propisom.

Za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju realizuju se individualni razvojno- obrazovni programi, u skladu sa posebnim propisom.

Interaktivna služba

Član 28 b

Pri ustanovi kojoj gravitiraju udaljena seoska područja, po pravilu, organizuju se interaktivne službe. Interaktivna služba kroz kućne posjete porodici i djeci na udaljenom seoskom području, daje instrukcije roditeljima, promoviše i realizuje programe i aktivnosti koje se odnose na razvoj djeteta.

Interaktivnu službu čine vaspitač, vaspitač saradnik i stručni saradnik, u skladu sa obrazovnim programom.

Troškovi ishrane djece

Član 35

Troškove ishrane djece u ustanovi plaćaju roditelji u skladu sa ugovorom kojim se uređuju međusobna prava i obaveze između roditelja i ustanove.

Troškove ishrane djece bez roditeljskog staranja i djece čiji su roditelji korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice kao i djece iz najosjetljivijih grupa stanovništva, u ustanovi plaća Centar za socijalni rad na čijoj je teritoriji prebivalište djeteta, odnosno roditelja.

ZAKON O OSNOVNOM VASPITANJU I OBRAZOVANJU

Član 4

Osnovno obrazovanje i vaspitanje je obavezno za svu djecu uzrasta od šest do petnaest godina života.

Roditelj ili staratelj mora obezbijediti da njegovo dijete ispuni osnovnu školsku godinu iz stava 1 ovog člana.

Djeca sa posebnim obrazovnim potrebama

Član 9

Djeca sa posebnim obrazovnim potrebama mogu sticati osnovno obrazovanje i vaspitanje u školi, kada nadležna komisija utvrdi da se mogu uključiti u redovnu nastavu.

Djeca sa posebnim obrazovnim potrebama kojima je potrebno prilagođeno izvođenje obrazovnih programa, uz dodatnu stručnu pomoć ili posebni program obrazovanja i vaspitanja, ostvaruju osnovno obrazovanje i vaspitanje u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Obrazovanje učenika sa poteškoćama u učenju izvodi se tako što će škola prilagoditi metode i oblike rada i omogućiti uključivanje u dodatnu nastavu i druge oblike individualne i grupne pomoći.

Nadareni učenici

Član 10

Obrazovanje nadarenih učenika izvodi se tako da im škola prilagodi metode i oblike rada i da im omogući uključivanje u dodatnu nastavu i druge oblike individualne i grupne pomoći, u skladu sa posebnim programom.

Dodatna i dopunska nastava

Član 15

Škola je dužna da u toku nastavne godine organizuje dopunsku nastavu za učenike koji zaostaju u savlađivanju nastavnog gradiva.

Škola organizuje dodatnu nastavu za učenike koji sa izuzetnim uspjehom savlađuju nastavne sadržaje i pokazuju posebno interesovanje za proširivanje i produbljivanje znanja iz određenih nastavno vaspitnih obaveza.

Vannastavne aktivnosti

Član 19

Škola razvija razne oblike slobodnih aktivnosti- vannastavne aktivnosti (sportske, kulturne, umjetničke i dr.).

Program slobodnih aktivnosti utvrđuje se godišnjim programom rada škole.

Odjeljska zajednica

Član 20

Na časovima odjeljske zajednice učenici, zajedno sa odjeljskim starješinom raspravljaju o pitanjima koja su od interesa za školu i učenika.

Član 36

Škola je dužna da podnese prijavu nadležnoj inspekciji protiv roditelja djeteta koje nije upisano u školu, odnosno ne ispunjava osnovnu školsku obavezu.

Prijavu iz stava 1 ovog člana škola je dužna da podnese u roku od petnaest dana od isteka roka za upis, odnosno od dana prestanka ispunjenja osnovno školske obaveze.

Pravo na obrazovanje kod kuće

Član 37

Roditelji mogu organizovati obrazovanje djece i kod kuće.

Roditelj je dužan da najmanje tri mjeseca prije početka školske godine, u pisanoj formi obavijesti školu u koju je dijete upisano, da organizuje obrazovanje kod kuće.

Obavještenje iz stava 2 ovog člana sadrži : javno važeći program prema kome će se obavljati obrazovanje djeteta kod kuće, ime i prezime djeteta, mjesto gdje će se obrazovanje odvijati i ime i stručna sprema lica koja će dijete obrazovati i vaspitavati.

Provjeravanje znanja obrazovanja kod kuće

Član 38

Obrazovanjem kod kuće učenik mora steći obrazovni standard znanja po programu škole u koju je upisan.

Škola iz stava 1 ovog člana dužna je da na kraju nastavne godine organizuje provjeru znanja učenika koji se obrazuje kod kuće.

Učenici sa posebnim obrazovnim potrebama koji se obrazuju kod kuće moraju steći obrazovne standarde znanja po prilagođenim programima.

Vaspitne mjere

Član 42

Učenik ne može biti isključen iz škole za vrijeme obaveznog pohađanja škole.

Ako je zbog nastavnih ili vaspitnih razloga potrebno, škola može, u saglasnosti ili na zahtjev roditelja upisati učenika u drugu školu, ako je sa tim škola u koju se upisuje saglasna.

Ako škola ne može obezbijediti upis učenika u drugu školu, o tome će odlučiti komisija koju imenuje ministar.

Prije donošenja odluke o upisu učenika u drugu školu, komisija obavezno pribavlja mišljenje roditelja i direktora škole u koju učenik treba da se upiše.

Oslobađanje od programa fizičkog vaspitanja

Član 43

Učenik može biti privremeno, odnosno djelimično oslobođen programa fizičkog vaspitanja zbog bolesti ili nekog tjelesnog nedostatka.

Prigovor na ocjenu

Član 62

Učenik ili njegov roditelj ima pravo prigovora na ocjenu iz nastavnih predmeta utvrđenih na klasifikacionog perioda, nastavne godine, ili na ispitu. Prigovor se podnosi direktoru škole u roku od tri dana od dana prijema svjedočanstva.

Direktor obrazuje komisiju za provjeravanje znanja.
U sastavu komisije mora biti najmanje jedan član koji radi u drugoj školi.
Komisija će ispitati i ocjeniti učenika.

Vaspitne mjere

Član 66

Vaspitne mjere u školi primjenjuju se prema učenicima samo u slučaju ako imaju pedagoško opravdanje.
Vaspitne mjere su : pismena opomena odjeljenskog starješine, ukor direktora, ukor nastavničkog vijeća i premještaj u drugo odjeljenje ili drugu školu, po pravilu u isto mjesto.
Vaspitne mjere važe samo u školskoj godini u kojoj su izrečene.

ZAKON O GIMNAZIJI

Obrazovanje učenika sa posebnim potrebama

Član 10

Obrazovanje u gimnaziji učenika sa posebnim potrebama (nadareni učenici i učenici ometeni u razvoju) ostvaruje se u skladu sa ovim zakonom i posebnim propisima.

Način ocjenjivanja

Član 26

Ocjenjivanje se vrši javno, uz obrazloženje ocjene pred učenicima.
Provjera znanja učenika može biti usmena i pismena, u skladu sa obrazovnim programom.
Učenik u svakom klasifikacionom periodu mora imati najmanje po jednu ocjenu iz svakog nastavnog predmeta.
U toku sedmice učenik može imati najviše dva pisana zadatka, koji ne mogu biti istog dana.

Ponovna provjera znanja

Član 27

Ako više od polovine učenika odjeljenja dobije nedovoljnu ocjenu na pisanoj provjeri znanja (pismeni zadatak, test, grafički rad, kontrolna vježba) , pisana provjera znanja se ponavlja za učenika koji je dobio nedovoljnu ocjenu, kao i za učenika koji nije zadovoljan ocjenom.
Ako na ponovnoj pisanoj provjeri znanja učenik dobije manju ocjenu nego na prethodnoj provjeri upisuje mu se veća ocjena.
Ako više od polovine učenika na ponovnoj pisanoj provjeri znanja dobije nedovoljnu ocjenu, direktor škole je dužan da Zavodu za školstvo podnese zahtjev za evaluaciju rada predmetnog nastavnika.

Pravo na prigovor

Član 28

Učenik ili njegov roditelj imaju pravo na prigovor zbog zaključne ocjene na kraju nastavne odnosno školske godine iz nastavnog predmeta ili vladanja.
Prigovor se podnosi nastavničkom vijeću gimnazije u roku od dva dana od prijema svjedočanstva.
Prigovorom se može tražiti izuzeće predmetnog nastavnika iz komisije.
O prigovoru na ocjenu odlučuje nastavničko vijeće gimnazije, tako što obrazuje tročlanu komisiju koja će utvrditi ocjenu, odnosno ispitati učenika, najkasnije tri dana od dana prijema prigovora.

ZAKON O STRUČNOM OBRAZOVANJU

Prilagodavanje nastavnih obaveza

Član 30

Učeniku koji se bavi vrhunskim sportom, odnosno koji se priprema za međunarodno takmičenje u znanju može se prilagoditi ispunjavanje nastavnih obaveza, na način propisan opštim aktom škole.

ZAKON O VASPITANJU I OBRAZOVANJU DJECE SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

Obaveznost

Član 5

Vaspitanje i obrazovanje, odnosno rehabilitacija i rehabilitacija djece sa posebnim potrebama je obavezno od momenta otkrivanja posebne potrebe djeteta.

Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim potrebama obezbjeđuje onaj stepen obrazovanja koji odgovara njihovom fizičkom, intelektualnom, emocionalnom i socijalnom razvoju.

Pravo na izbor programa

Član 6

Roditelj, usvojlac ili staratelj djeteta sa posebnim obrazovnim potrebama ima pravo da učestvuje u izboru programa vaspitanja i obrazovanja, u skladu sa ovim zakonom.

Ustanove za ostvarivanje vaspitanja i obrazovanja

Član 8

Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim potrebama ostvaruje se u predškolskoj ustanovi, u ustanovi osnovnog i opšteg srednjeg i stručnog obrazovanja i vaspitanja kao i u resursnom centru.

Prostor, oprema, i nastavna sredstva predškolske ustanove, i resursnog centra moraju biti prilagođeni djeci sa posebnim potrebama, u skladu sa obrazovnim programom.

Za vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama škola i resursni centar su dužni da obezbijede adekvatne obrazovne tehnologije, kao vid dodatnih nastavnih sredstava (uvećanu štampu, Brajevo pismo i sl.).

Član 10

Prilagođeni obrazovni program sa dodatnom stručnom pomoći podrazumjeva potpuno uključivanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama vaspitne grupe u predškolskim ustanovama i odjeljenima u redovnim školama ili posebnim grupama ili odjeljenima škole uz prilagođeno izvođenje obrazovnog programa i pružanje dodatne stručne pomoći od strane vaspitača ili nastavnika, odnosno uz posebno angažovanje stručnog lica, zajedno sa vaspitačem i nastavnikom uz učešće roditelja.

- Dnevni centar je ustanova dječje i socijalne zaštite za podršku djeci sa smetnjama i teškoćama u razvoju koja može obavljati i vaspitno- obrazovni rad u kojem se stiču vještine neophodne za svakodnevni život.

Individualni razvojno- obrazovni program

Član 16

Škola, odnosno resursni centar je dužan da po pravilu u roku od trideset dana po upisu djeteta donese individualni razvojno- obrazovni program za dijete sa posebnim obrazovnim potrebama, u saradnji sa roditeljem i o tome obavjesti Zavod za školstvo, Centar za stručno obrazovanje i Ispitni centar.

Individualnim razvojno- obrazovnim programom se određuju: oblici vaspitno- obrazovnog rada za vaspitno- obrazovne oblasti, odnosno predmete, način izvođenja dodatne stručne pomoći, prohodnosti između programa, prilagođavanje u organizaciji, standardi znanja, postignuća i vještina, provjera, ocjenjivanje znanja, postignuća i napredovanja djeteta, kao i raspored časova.

Za pripremu, primjenu, i prilagođavanje programa škola, odnosno resursni centar obrazuje stručni tim koji čine: nastavnici, stručni saradnici škole ili resursnog centra, uz učešće roditelja.

Individualni razvojno- obrazovni program se može u toku godine mijenjati, odnosno prilagođavati u skladu sa napretkom i razvojem djeteta.

Specijalizovane i mobilne službe

Član 17

Radi pomoći u vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama u Zavodu za školstvo se organizuje specijalizovane i mobilne službe koje saraduju sa predškolskim ustanovama, školama, roditeljima i zdravstvenim ustanovama radi pružanja dodatne i druge stručne pomoći, a u skladu sa rješenjem o usmjeravanju.

Članovi mobilnih službi su stručnjaci iz resursnih centara ili posebnih odjeljenja pri školama.

Asistent u nastavi

Član 30 a

Djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama u toku pohađanja nastave može se obezbjediti asistent u nastavi, kao tehnička pomoć u pogledu obezbjeđivanja pristupa obrazovanju i obrazovnom postignuću.

Asistent u nastavi obavlja tehničku pomoć po pravilu, kao volonterski rad, u skladu sa posebnim zakonom.

ZAKON O ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU

Član 12

Dijete osiguranika ima prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja, do završetka obaveznog školovanja po propisima iz oblasti obrazovanja, ako je na redovnom ili vanrednom školovanju do kraja roka propisanog za redovno školovanje najkasnije do navršene 26- e godine života.

Dijete iz stava 1 ovog člana koje je zbog bolesti opravdano prekinulo školovanje, ima prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja i za vrijeme trajanja te bolesti, a ako nastavi školovanje ima prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja i poslije starosne granice utvrđene u stavu 1 ovog člana, ali najduže onoliko vremena koliko je trajao prekid školovanja zbog bolesti.

Ako dijete iz stava 1 ovog člana postane nesposobno za samostalan život i rad u smislu posebnih propisa, prije isteka roka za redovno školovanje iz stava 1 ovog člana ima prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja i za vrijeme dok takva nesposobnost traje.

Pravo na obavezno zdravstveno osiguranje pripada i djetetu koje postane trajno nesposobno za samostalan život i rad u smislu posebnih propisa i poslije uzrasta utvrđenog u stavu 1 ovog člana ako nema sopstvenih sredstava za izdržavanje i ako ga osiguranik izdržava.

Član 13

Djeca bez roditelja i djeca za koje je organ starateljstva utvrdio da su bez roditeljskog staranja imaju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja.

Djeca koja imaju jednog ili oba roditelja imaju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja kao i djeca iz stava 1 ovog člana, ako zbog zdravstvenog stanja roditelja ili drugih okolnosti u smislu posebnih propisa roditelji nijesu u mogućnosti da se staraju o djeci i da ih izdržavaju.

Član 61

Ličnom učešću u troškovima korišćenja zdravstvene zaštite ne podliježu:

1. djeca iz člana 12 i 13 ovog zakona;
2. žene u toku trudnoće, porođaja i godinu dana poslije porođaja.

ZAKON O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Član 10

Prioritetna mjera zdravstvene zaštite zdravstvena zaštita je zaštita djece i mladih do kraja propisanog redovnog školovanja, zaštita žena u vezi sa planiranjem porodice, trudnoćom , porođajem i materinstvom.

Zdravstvena zaštita stranaca

Član 30

Lica kojima je priznat status izbjeglica u republici imaju pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa odredbama zakona, ako međunarodnim sporazumom nije drukčije određeno.

ZAKON O SOCIJALNOJ I DJEČJOJ ZAŠTITI

Član 4

Cilj socijalne i dječje zaštite je obezbjeđenje zaštite porodice, djece u riziku i lica u stanju socijalne potrebe, odnosno socijalne isključenosti.

U ostvarivanju ciljeva iz stava 1 ovog člana posebno se štite :

1. nesposobni za rad i materijalno ne obezbjeđeni;
2. djeca bez roditeljskog staranja;
3. djeca sa tjelesno, mentalnom i senzornom ometenošću;
4. zlostavljana i zanemarena djeca;
5. djeca sa poremećajem u ponašanju.

Član 13

Pravo na materijalno obezbjeđenje porodice može ostvariti porodica, odnosno član porodice, ako je:

1. nesposoban za rad;
2. sposoban za rad, pod uslovom da je:
 - trudnica,
 - roditelj koji izdržava maloljetno dijete ili punoljetno dijete nesposobno za rad, kod koga je nesposobnost za rad nastala prije navršene osamnaeste godine života;
 - lice koje je završilo školovanje po obrazovnom programu sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći ili posebnom obrazovnom programu;
 - dijete bez roditeljskog staranja do zasnivanja radnog odnosa na neodređeno vrijeme ili na određeno vrijeme duže od šest mjeseci.

Član 23

Pravo na ličnu invalidninu ima lice kod koga je nesposobnost za samostalni život i rad nastala prije navršene osamnaeste godine života.

Član 24

Pravo na njegu i pomoć drugog lica ima :

- korisnik materijalnog obezbjeđenja kojem je, zbog trajnih zdravstvenih promjena potrebna stalna njega i pomoć drugog lica za obavljanje osnovnih životnih potreba;
- korisnik lične invalidnine;
- lice sa teškom tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću kojem je potrebna stalna njega i pomoć drugog lica za obavljanje osnovnih životnih potreba.

Član 25

Pravo na smještaj u ustanovu ima:

1. dijete bez roditeljskog staranja i dijete čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama do završetka redovnog školovanja u srednjoj školi, a najduže šest mjeseci po završetku školovanja;
2. djeca i mladi sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću;
3. dijete sa poremećajem u ponašanju.

Član 26

Smještaj u ustanovu ostvaruje se zbrinjavanjem u ustanovu i obezbjeđivanjem naknade troškova smještaja.

Član 31

Pravo na smještaj u drugu porodicu, pored lica iz člana 25 ovog zakona ima i trudnica i samohrani roditelj sa djetetom do navršene treće godine života djeteta kojem je, usljed socijalnih prilika, potrebno zbrinjavanje.

Pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim potrebama

Član 34

Pravo na pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim potrebama imaju djeca i mladi koji su ostvarili pravo na vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim potrebama, u skladu sa zakonom.

Član 35

Pravo na pomoć, u smislu člana 34 ovog zakona obuhvata:

- troškove smještaja u ustanovu ili smještaja u drugu porodicu;
- troškove prevoza.

Član 38

Pravo nazdrastvenu zaštitu obezbjeđuje se korisniku: materijalnog obezbjeđenja, lične invalidnine, smještaja u ustanovu ili smještaja u drugu porodicu, ukoliko ovo pravo nije ostvario podrugom osnovu.

Osnovna prava iz dječje zaštite

Član 44

Roditelj ima pravo na naknadu za opremu za svako novo rođeno dijete.

Roditelj može ostvariti ovu naknadu do navršene jedne godine života djeteta.

Član 45

Pravo na dodatak za djecu može ostvariti:

- dijete korisnika materijalnog obezbjeđenja;
- dijete sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenoću, koje se može osposobiti za samostalan život i rad;
- dijete sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenoću, koje se ne može osposobiti za samostalan život i rad;
- dijete bez roditeljskog staranja.

Član 46

Pravo na dodatak za djecu imaju prvo troje djece u porodici.

Član 48

Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se do navršene osamnaeste godine života, ako je dijete na redovnom školovanju.

Dijete od petnaeste do navršene osamnaeste godine života koje nije na redovnom školovanju, ostvaruje pravo iz stava 1 ovog člana, ako na evidenciji zavoda za zapošljavanje.

Naknada zarade za vrijeme porodiljskog odsustva

Član 51

Pravo na naknadu zarade ima zaposleni za vrijeme porodiljskog odsustva.

Član 56

Lice koje je na evidenciji Zavoda za zapošljavanje i redovan student pravo na naknadu po osnovu rođenja djeteta ostvaruje do navršene jedne godine života djeteta.

Odmor i rekreacija

Član 62

Pravo na odmor i rekreaciju ima dijete korisnika materijalnog obezbjeđenja i dijete smješteno u ustanovu ili drugu porodicu, radi sportsko- rekreativnih, kulturno- zabavnih i vaspitno- obrazovnih aktivnosti.

Lica iz stava 1 ovog člana ostvaruju pravo na odmor i rekreaciju upućivanjem u ustanovu za odmor i rekreaciju djece.

PORODIČNI ZAKON

Prava djeteta

Član 61

Dijete ima pravo da zna ko su mu roditelji.

Dijete koje je navršilo petnaest godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može izvršiti uvid u matičnu knjigu rođenih i drugu dokumentaciju koja se odnosi na njegovo porijeklo.

Član 62

Dijete ima pravo da živi sa roditeljima i pravo da se roditelji o njemu staraju prije svih drugih.

Pravo djeteta da živi sa roditeljima može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o odvajanju djeteta od roditelja ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Dijete koje je navršilo petnaest godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti sa kojim će roditeljem živjeti.

Član 63

Dijete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.
Pravo djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Član 64

Dijete ima pravo na obezbjeđenje najboljih mogućih životnih i zdravstvenih uslova za svoj pravilan i potpun razvoj.

Dijete koje je navršilo petnaest godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata.

Član 65

Dijete ima pravo na obrazovanje u skladu sa svojim sposobnostima, željama i sklonostima.

Dijete koje je navršilo petnaest godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti koju će srednju školu pohađati.

Član 66

Dijete koje je navršilo petnaest godina života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.

Član 67

Dijete koje je sposobno da formira svoje mišljenje ima pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja.

Dijete ima pravo da blagovremeno dobije sva obavještenja koja su mu potrebna za formiranje svog mišljenja.

Mišljenju djeteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja ga se tiču i u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima, a u skladu sa godinama i zrelošću djeteta.

Dijete koje je navršilo deset godina života može slobodno i neposredno izraziti svoje mišljenje u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima.

Član 70

Roditelji imaju pravo i dužnost da čuvaju i podižu dijete tako što će se oni lično starati o njegovom životu i zdravlju.

Roditelji ne smiju podvrgavati dijete ponižavajućim postupcima i kaznama koje vrijeđaju ljudsko dostojanstvo djeteta i dužni su da dijete štite od takvih postupaka drugih lica.

Roditelji ne smiju ostavljati bez nadzora dijete predškolskog uzrasta.

Roditelji mogu privremeno povjeriti dijete drugom licu samo ako to lice ispunjava uslove za staratelja.

Član 72

Roditelji imaju dužnost da obezbjede osnovno školovanje djeteta, a o daljem obrazovanju djeteta dužni su da se staraju prema svojim mogućnostima.

Član 74

Roditelji imaju pravo i dužnost da izdržavaju dijete pod uslovima određenim ovim zakonom.

Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

Član 80

Organ starateljstva dužan je da roditeljima pruža odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzima potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, a na osnovu neposrednog saznanja ili obavještenja.

Organi pravosuđa, drugi organi, medicinska, obrazovna i druga ustanova, nevladina organizacija, građani dužni su da obavjeste organ starateljstva čim saznaju da roditelj nije u mogućnosti da vrši roditeljsko pravo.

Organ starateljstva dužan je odmah po prijemu obavještenja da ispita slučaj i preduzme mjere za zaštitu prava djeteta.

Ograničenje roditeljskog prava

Član 85

Sud odlukom u vanparničnom postupku može roditelju koji nesavjesno vrši prava ili dužnosti prema djetetu ograničiti roditeljsko pravo.

Sud će roditelju oduzeti pravo da živi s djetetom ako u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta ili zbog prilika u porodici postoji opasnost za pravilno podizanje djeteta.

Smatra se da roditelj u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta naročito ako ne brine dovoljno o ishrani, higijeni, odjevanju, medicinskoj pomoći, redovnom pohađanju škole, ne spriječava dijete u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi.

Lišenje roditeljskog prava

Član 87

Roditelj koji zloupotrebljava roditeljska prava ili grubo zanemaruje roditeljske dužnosti lišava se roditeljskog prava.

Zloupotreba prava postoji naročito ako roditelj fizički, seksualno ili emocionalno zlostavlja dijete, izrabljuje dijete priljavajući ga na pretjerani rad, ili na rad koji ugrožava moral, zdravlje ili obrazovanje djeteta, odnosno na rad koji je zabranjen zakonom, podstiče dijete na vršenje krivičnih djela, razvija loše navike i sklonosti i slično.

Grubo zanemarivanje dužnosti postoji ako roditelj: napusti dijete ili se uopšte ne stara o osnovnim životnim potrebama djeteta sa kojim živi, izbjegava da održava dijete ili da održava lične odnose sa djetetom sa kojim ne živi odnosno sprečava održavanje ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi, ako s namjerom i neopravdano izbjegava da stvori uslove za zajednički život sa djetetom koje se nalazi u ustanovi socijalne i dječje zaštite.

Član 122

Dijete ima pravo da zna da je usvojeno.

Usvojioci su dužni da upoznaju dijete da je usvojeno najkasnije do njegove sedme godine života, odnosno odmah nakon zasnivanja usvojenja ako je usvojeno starije dijete i da o tome obavjeste organ starateljstva.

Član 123

Usvojenje se može zasnovati samo ako je to u najboljem interesu usvojenika.

Član 125

Usvojenje između stranog državljanina kao usvojioca i domaćeg državljanina kao usvojenika ne može se zasnovati.

Izuzetno, strani državljanin može usvojiti dijete ako se ne može naći usvojlac među domaćim državljanima.

Član 126

Usvojiti može samo lice koje je u starosnom dobu od trideset do pedeset godina i da je starije od usvojenika najmanje osamnaest godina.

Član 131

Potpuno se može usvojiti dijete do navršene desete godine života.

Član 133

Nepotpuno se može usvojiti dijete do navršene osamnaeste godine života.

Za usvojenje djeteta starijeg od deset godina i sposobnog da shvati značenje usvojenja potreban je njegov pristanak.

Porodični smještaj – hraniteljstvo

Član 157

Dijete bez roditeljskog staranja i dijete čiji je razvoj ometen prilikama u spostvenoj porodici može biti smješten u drugu porodicu radi čuvanja, njege i vaspitanja.

U drugu porodicu može biti smješteno vaspitno zapušteno dijete, kao i dijete sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju.

Član 158

O smještaju u drugu porodicu odlučuje organ starateljstva, ako je to u najboljem interesu djeteta.

Član 159

Dijete se može smjestiti u porodicu koja pristaje da ga primi i koja pruža dovoljno garancije da će ga njegovati, čuvati i vaspitavati.

Porodica u koju se smješta dijete mora da ima obezbjeđene stambene i materijalne uslove.

Član 160

Pri zbrinjavanju djeteta u drugu porodicu organ starateljstva dužan je da posebnu pažnju posveti nacionalnom, vjerskom i kulturnom porijeklu djeteta, uzrastu, zdravlju i društvenom statusu djeteta, kao i udaljenosti od mjesta prethodnog prebivališta i školske ustanove koju pohađa.

Član 161

Dijete ometeno u fizičkom i psihičkom razvoju ili vaspitno zapušteno dijete može se smjestiti u drugu porodicu samo ako je utvrđeno da su članovi te porodice po svojim ličnim svojstvima sposobni za čuvanje, njegu i vaspitavanje takvog djeteta.

Član 163

Braća i sestre smještaju se, po pravilu, u istu porodicu.

Starateljstvo nad maloljetnikom

Član 230

Pod starateljstvo će se staviti maloljetno lice čiji su roditelji:

1. umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog prebivališta najmanje mjesec dana
2. lišeni roditeljskog prava
3. lišeni poslovne sposobnosti
4. zloupotrebili ili grubo zanemarili vršenje roditeljskog prava
5. odsutni i nijesu u mogućnosti da se redovno staraju o njemu, a nijesu ga povjerali na čuvanje i vaspitanje.

Član 231

Staralac maloljetnog šticećenika dužan je da se kao roditelj stara o njegovoj ličnosti a naročito o zdravlju, vaspitanju, obrazovanju i osposobljavanju za samostalan život i rad.

Imovinski odnosi roditelja i djece

Član 307

Imovinom djeteta koju ono nije steklo radom, do njegovog punoljestva, upravljaju i raspolazu u korist djeteta njegovi roditelji.

Dijete samostalno upravlja i raspolaze imovinom koju stekne radom.

Član 308

Roditelji mogu samo sa odobrenjem nadležnog organa starateljstva otuđiti ili opteretiti nepokretne stvari, vrednije pokretne stvari i prava iz imovine djeteta radi njegovog izdržavanja, liječenja, vaspitanja i obrazovanja ili ako to zahtjeva drugi važan interes djeteta.

ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI

Član 2

Nasilje u porodici je činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice bez obzira na mjesto gdje je učinjeno.

Član 4

Žrtva nasilja ima pravo na psiho socijalnu i pravnu pomoć i socijalnu i medicinsku zaštitu u skladu sa zakonom.

Posebnu pomoć i zaštitu uživa žrtva koja je dijete.

Institucije koje se bave zaštitom

Član 5

Organ uprave nadležan za policijske poslove, organ za prekršaje, državno tužilaštvo, centar za socijalni rad, ili druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova dužni su da u okviru svojih ovlaštenja pruže potpunu i kordiniranu zaštitu koja je neophodna za zaštitu žrtve u zavisnosti od stepena njene ugroženosti.

Član 6

U postupcima koji se odnose na zaštitu, organi i ustanove iz člana 5 zakona dužni su da postupaju hitno, a naročito ako je žrtva dijete.

Oblici nasilja

Član 8

Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog ili seksualnog integriteta, mentalnog zdravlja i spokojsva drugog člana porodice smatra se i ako član porodice ne vodi dovoljno brigu o:

1. ishrani, higijeni, odjevanju, medicinskoj zaštiti ili redovnom pohađanju škole ili ne sprečava dijete u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta.

Težim oblikom nasilja u porodici smatra se prikrivanje člana porodice sa posebnim potrebama.

Socijalna zaštita

Član 12

Socijalna zaštita žrtve obuhvata materijalnu i nematerijalnu pomoć, smještaj i usluge socijalnog rada, u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna i dječja zaštita.

Centri za socijalni rad obavezni su da ustanove preciznu evidenciju djece i lica sa posebnim potrebama na svojoj teritoriji.

Radi zaštite od nasilja nad ovim licima centri su obavezni da formiraju posebne timove koji će, najmanje jednom mjesečno, obilaziti porodice u kojima su smještena ili žive djeca sa posebnim potrebama, kontrolisati postupanje prema tim licima i na osnovu utvrđenog stanja o tome sačiniti pisani izvještaj.

Centri za socijalni rad su obavezni da, najmanje jednom u šest mjeseci, ministarstvu nadležnom za poslove socijalnog staranja podnesu pisani izvještaj o stepenu ostvarivanja socijalne zaštite djece i lica sa posebnim potrebama.

Pravna pomoć

Član 13

Žrtva ima pravo na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa zakonom.

Član 15

O žrtvi ili članu porodice koji je učinio nasilje ne smije se javno objaviti informacija na osnovu koje se može prepoznati žrtva, ili član porodice žrtve, osim ako je punoljetna žrtva sa tim izričito saglasna.

Član 36

Novčanom kaznom od najmanje petostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje dvadeset dana kazniće se za prekršaj punoljetni član porodice ako u prisustvu djeteta učini nasilje.

Novčanom kaznom od najmanje desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje trideset dana kazniće se za prekršaj član porodice koji učini nasilje, ako je žrtva dijete.

ZAKON O RADU

Uslovi za lice mlađe od 18 godina života

Član 17

Ugovor o radu može se zaključiti sa licem mlađim od 18 godina života, uz pisanu saglasnost roditelja, usvojioca ili staraoca, ako takav rad ne ugrožava njegovo zdravlje, moral i obrazovanje, odnosno ako takav rad nije zabranjen zakonom.

Lice mlađe od 18 godina života može da zaključi ugovor o radu samo na osnovu nalaza nadležnog zdravstvenog organa kojim se utvrđuje njegova sposobnost za obavljanje poslova za koje zaključuje ugovor o radu i da takvi poslovi nijesu štetni za njegovo zdravlje.

Raspoređivanje u drugo mjesto rada

Član 42

Zaposlena žena za vrijeme trudnoće, zaposlena žena koja ima dijete do pet godina života i samohrani roditelj koji ima dijete mlađe od sedam godina života, zaposleni roditelj koji ima dijete sa težim smetnjama u razvoju, zaposleni mlađi od 18 godina života i zaposleno lice sa invaliditetom, ne mogu biti raspoređeni na rad u drugo mjesto van mjesta prebivališta, odnosno boravišta.

Posebna zaštita omladine i žena

Član 104

Zaposlena žena i zaposleni mlađi od osamnaest godina života ne mogu da rade na radno mjesto na kojem se pretežno obavljaju naročito teški fizički poslovi, radovi pod zemljom ili pod vodom, niti na poslovima koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom da utiču na njihov rad i život.

Zaštita zaposlenog mlađeg od 18 godina života

Član 106

Zaposlenom mlađem od 18 godina života ne može se odrediti da radi duže od punog radnog vremena niti noću.

Zaštita zbog trudnoće i njege djeteta

Član 108

Poslodavac ne može odbiti da zaključi ugovor o radu sa trudnom ženom, niti joj može otkazati ugovor o radu zbog trudnoće ili ako koristi porodiljsko odsustvo.

Poslodavac ne može da raskine ugovor o radu sa roditeljem koji radi polovinu punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, samohranim roditeljem koji ima dijete do sedam godina života ili dijete sa teškim invaliditetom.

Zaposleni iz stava 2 ovog člana ne mogu se proglasiti licima za čijim je radom prestala potreba usljed uvođena tehnoloških, ekonomskih ili restrukturalnih promjena.

Zaštita od rada dužeg od punog radnog vremena, odnosno noću

Član 110

Zaposlena žena za vrijeme trudnoće i žena koja ima dijete mlađe od 3 godine života ne može raditi duže od punog radnog vremena, niti noću.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, zaposlena žena koja ima dijete starije od 2 godine života može raditi noću, samo ako pisanom izjavom pristane na takav rad.

Jedan od roditelja koji ima dijete sa težim smetnjama u razvoju, kao i samohrani roditelj koji ima dijete mlađe od 7 godina života može raditi duže od punog radnog vremena, odnosno noću, samo na osnovu pisanog pristanka.

Zaštita prava zaposlenih koji se staraju o djeci

Roditeljsko odsustvo

Član 111

Roditeljsko odsustvo je pravo jednog od roditelja da koristi odsustvo sa rada zbog njege i staranja o djetetu.

Roditeljsko odsustvo se može koristiti u trajanju do 365 dana od dana rođenja djeteta.

Roditelj može da otpočne da radi i prije isteka odsustva iz stava 2 ovog člana, ali ne prije nego što protekne 45 dana od dana rođenja djeteta.

Porodiljsko odsustvo

Član 111a

Zaposlena žena može da otpočne porodiljsko odsustvo 45 dana, a obavezno 28 dana prije porođaja.

Ukoliko zaposlena žena otpočne da radi, u smislu člana 111 stav 3 ovog zakona, ima pravo da pored dnevnog odmora, u dogovoru sa poslodavcem, koristi još 90 minuta odsustva sa rada zbog dojenja djeteta.

Rad roditelja sa polovinom punog radnog vremena

Član 113

Nakon isteka odsustva iz člana 111 stav 1 ovog zakona, jedan od zaposlenih roditelja ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena za vrijeme dok dijete navrší 3 godine života, ukoliko je djetetu potrebna pojačana njega.

Pravo na rad sa polovinom radnog vremena, u trajanju iz stava 1 ovog člana, ima zaposleni usvojlac djeteta ili lice kome je nadležni organ starateljstva povjerio dijete na staranje i njegu.

Rad sa polovinom punog radnog vremena zbog njege djeteta sa smetnjama u razvoju

Član 114

Pravo da radi polovinu punog radnog vremena ima roditelj, usvojlac ili lice kome je nadležni organ starateljstva povjerio dijete sa smetnjama u razvoju na staranje i njegu, odnosno lice koje se stara o osobi sa teškim invaliditetom u skladu sa posebnim propisima.

Odsustvo radi usvojenja djeteta

Član 116

Jedan od usvojlaca djeteta mlađeg od osam godina života ima pravo da radi njege djeteta odsustvuje sa rada godinu dana neprekidno od dana usvojenja djeteta uz naknadu zarade u skladu sa zakonom.

ZAKON O TURIZMU

Zabrana toćenja alkoholnih pića maloljetnim licima

Član 104

Privredno društvo, pravno lice ili preduzetnik u ugostiteljskom objektu ne smije usluživati alkoholna pića licima mlađim od osamnaest godina, o čemu je dužan da na vidnom mjestu istakne pisano obavještenje.

Član 142

Novčanom kaznom od desetostrukog do šezdesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo, pravno lice ili preduzetnik, ako:

- uslužuje alkoholna pića gostu mlađem od osamnaest godina ili ne istakne na vidnom mjestu oznaku o zabrani usluživanja, odnosno konzumiranja alkoholnih pića licima mlađim od osamnaest godina.

ZAKON O OGRANIČAVANJU UPOTREBE DUVANSKIH PROIZVODA

Član 17

Zabranjuje se prodaja duvanskih proizvoda licima mlađim od osamnaest godina.

Licima iz stava 1 ovog člana zabranjuje se da vrše prodaju duvanskih proizvoda.

Licima iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena upotreba duvanskih proizvoda na javnim mjestima.

Član 18

Na prodajnim objektima u kojima se vrši prodaja na malo duvanskih proizvoda mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duvanskih proizvoda licima mlađim od osamnaest godina života.

Oznaka iz stava 1 ovog člana mora biti istaknuta na vidnom mjestu.

Ukoliko prodavac u prodajnom objektu iz stava 1 ovog člana posumnja da je lice mlađe od 18 godina života, može da zatraži od tog lica da odgovarajućom ispravom dokaže punoljetstvo, a ukoliko to odbije, prodavac tom licu neće prodati duvanski proizvod.

Član 19

Zabranjena je prodaja duvanskih proizvoda:

1. u vaspitno- obrazovnim ustanovama, zdravstvenim ustanovama i na udaljenosti od tih ustanova manjoj od 150 metara.
2. u apotekama i specijalizovanim prodavnicama za medicinska sredstva
3. sportsko- rekreativnim objektima
4. iz automatskih aparata
5. uz davanje posrednih ili neposrednih povlastica kupcima ili nekom trećem, kao što je davanje poklona, premija, sniženog trgovačkog rabata ili prava da se učestvuje u nagradnoj igri, lutriji ili takmičenju;
6. koji sadrže oznake, riječi ili izraze koji upućuju na to da je ta vrsta manje štetna od drugih (npr. „low tar, light midle, ultra light, odnosno nizak katran, laki,ultra laki i druge slične oznake“

Član 20

Nije dozvoljena prodaja slatkiša, igračaka i drugih proizvoda namjenjenih djeci koji imaju oblik bilo koje vrste duvanskih proizvoda.

Član 32

Novčanom kaznom od 500 eura do 20 000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

- prodaje duvanske proizvode licima mladim od osamnaest godina života
- prodaje duvanske proizvode u vaspitno-obrazovnim ustanovama, zdravstvenim ustanovama na udaljenosti manjoj od 150 metara od tih ustanova.
- prodaje duvanske proizvode u sportsko-rekreativnim objektima
- prodaje duvanske proizvode na način koji kupcima omogućava samoposlužnje
- prodaje slatkiše, igračke i druge proizvode namjenjene djeci koji imaju oblik bilo koje vrste duvanskog proizvoda.

ZAKON O IGRAMA NA SREĆU

Član 49

Licima mladim od osamnaest godina života nije dozvoljen ulaz u kazina. Provjera se vrši kontrolom ličnih isprava.

Član 73

Novčanom kaznom od dvadesetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Republici kazniće se za prekršaj privredno društvo, ako:

- se u prostoru kazina ili automat kluba nalazi lice mlađe od osamnaest godina.

ZAKON O SPORTU

Poslovi od javnog interesa

Član 11

Javni interes u sportu predstavlja:

- podsticanje razvoja sporta, posebno kod djece i mladih
- stvaranje uslova za izgradnju i održavanje sportskih objekata
- obezbjeđivanje uslova za trening i takmičenje sportista, sportsko-rekreativne aktivnosti djece, mladih i građana, kao i drugih sportskih aktivnosti koje su u funkciji unapređivanja psihofizičkih sposobnosti građana i prevencije socio-patoloških pojava kod djece i mladih
- podsticanje sportske aktivnosti lica sa invaliditetom
- stvaranje uslova za sprovođenje vannastavnih sporttskih aktivnosti učenika i studenata
- podsticanje istraživačko- razvojnog, vaspitno- obrazovnog i stručnog rada u sportu

Školski sport
Školsko sportsko društvo

Član 65

Radi vannastavnog bavljenja sportom učenika i uključivanja što većeg broja učenika u sportske aktivnosti u školama se, po pravilu, organizuju školska sportska društva.

U školskim sportskim društvima može se za određeni sport organizovati školski sportski klub.

Crna Gora i opština, u saradnji sa sportskim organizacijama, podstiču i pomažu školska sportska društva stvaranjem organizacionih, prostornih, finansijskih, stručnih i drugih uslova za njihov rad.

ZAKON O POSTUPANJU PREMA MALOLJETNICIMA U KRIVIČNOM POSTUPKU
Isključenje krivičnih sankcija i mjera prema djeci

Član 2

Prema licu koje je u vrijeme izvršenja protivpravnog djela određenog u zakonu kao krivično djelo nije navršilo 14 godina života (dijete) ne može se voditi krivični postupak, niti se mogu primjeniti sankcije i mjere propisane ovim zakonom.

Uzrast učinioca

Član 3

Maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 14, a nije navršilo 18 godina života.

Mlađi maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 14, a nije navršilo 16 godina života.

Stariji maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 16, a nije navršilo 18 godina života.

Mlade punoljetno lice je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 18, a nije navršilo 21 godinu života.

Član 5.

Postupak prema maloljetniku i postupak u kojem je maloljetno lice oštećeno krivičnim djelom je hitan.

Organi koji učestvuju u postupku prema maloljetniku i u postupku u kojem je maloljetno lice oštećeno krivičnim djelom, kao i drugi organi i ustanove od kojih se traže obaviještenja, izvještaji ili mišljenja dužni su da postupaju hitno.

Krivičnopravne odredbe o maloljetnicima kao učiniocima krivičnih djela
Aletrnativne mjere
Vrste i svrha

Član 9.

Prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela, pod uslovima propisanim ovim zakonom, mogu se izreći alternativne mjere čija je svrha da se prema njemu ne pokreće postupak ili da se postupak obustavi, a da se primjenom tih mjera utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela.

Alternativne mjere su opomena i vaspitni nalog.

Opomena

Član 10.

Opomena se može izreći, odnosno odrediti prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine, ako:

1. postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo
2. maloljetnik da svoj pristanak uz saglasnost zakonskog zastupnika
3. prema maloljetniku nije ranije primjenjen vaspitni nalog ili izrečena krivična sankcija

Opomenu izriče državni tužilac za maloljetnike ili određuje ovlašćeni policijski službenik sa posebnim znanjima iz oblasti zaštite prava maloljetnih lica, uz odobrenje državnog tužioca.

Prilikom izricanja, odnosno određivanja opomene naročito će se cijeniti odnos maloljetnika prema krivičnom djelu i oštećenom.

Vaspitni nalog

Član 11.

Za krivično djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela može se izreći jedan ili više vaspitnih naloga, ako;

1. postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo
2. maloljetnik da svoj pristanak uz saglasnost zakonskog zastupnika

Vaspitni nalog prema maloljetniku izriče nadležni državni tužilac za maloljetnike.

Prilikom izricanja vaspitnog naloga naročito će se cijeliti odnos maloljetnika prema krivičnom djelu i oštećenom.

Vrste vaspitnih naloga

Član 12

Vaspitni nalozi su :

1. poravnanje sa oštećenim
2. redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao
3. uključivanje u određene sportske aktivnosti
4. obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada
5. plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove
6. podvrgavanje odgovarajućem ispitivanju i odvikavanju od zavisnosti izazvane upotrebom alkohola ili droge
7. uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji.
8. pohađanje kurseva za stručno osposobljavanje ili priprema i polaganje ispita
9. uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima.

Izbor i primjena vaspitnog naloga

Član 13.

Prilikom izbora vaspitnog naloga državni tužilac za maloljetnike uzeće u obzir interes maloljetnika i oštećenog, vodeći računa o spremnosti maloljetnika da saraduje u ispunjavanju vaspitnog naloga, da vaspitni nalog bude prilagođen njemu i uslovima u kojima živi i da se primjenom vaspitnog naloga ne ometa školovanje ili zaposlenje maloljetnika.

Primjena vaspitnog naloga može da traje najduže 6 mjeseci, a u tom roku može se zamijeniti drugim vaspitnim nalogom ili ukinuti.

Izbor i primjena vaspitnog naloga vrši se u saradnji sa roditeljima, usvojioцем ili staraocem maloljetnika.

Prilikom izbora i primjene vaspitnog naloga državni tužilac za maloljetnike saraduje sa organom starateljstva, odgovarajućom ustanovom ili organizacijom, posrednikom, pedagogom, psihologom ili drugim stručnim licem koji mogu pružiti odgovarajuća obavještenja o maloljetniku, odnosno primjeni vaspitnog naloga.

Krivične sankcije

Vrste krivičnih sankcija

Član 14

Maloljetniku se za učinjeno krivično djelo mogu izreći vaspitne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i mjesre bezbjednosti.

Mlađem maloljetniku mogu se izreći samo vaspitne mjere.

Starijem maloljetniku mogu se izreći vaspitne mjere, a izuzetno, pod uslovima propisanim ovim zakonom, može mu se izreći kazna maloljetničkog zatvora.

Vaspitne mjere

Vrste vaspitnih mjera

Član 16

Vaspitne mjere su:

1. mjere upozorenja i usmjeravanja:
 - sudski ukor,
 - posebne obaveze
2. mjere pojačanog nadzora:
 - pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika
 - pojačan nadzor u drugoj porodici
 - pojačan nadzor od strane organa starateljstva

- pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika
- 3. institucionalne mjere.
 - upućivanje u vaspitnu ustanovu ne-zavodskog tipa
 - upućivanje u ustanovu zavodskog tipa
 - upućivanje u specijalizovanu ustanovu

Izbor vaspitne mjere

Član 17.

Pri izboru vaspitne mjere sud će posebno uzeti u obzir uzrast, zrelost maloljetnika i druga njegova lična svojstva, stepen vaspitne zapuštenosti, prilike u kojima živi, težinu krivičnog djela, pobude iz kojih je krivično djelo učinjeno, ponašanje poslije učinjenog krivičnog djela, a posebno da li je spriječio ili pokušao da spriječi nastupanje štetne posljedice, odnos prema oštećenom, kao i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izbor vaspitne mjere kojom će se najbolje postići njena svrha.

Sudski ukor

Član 18

Sudski ukor se izriče ako se iz odnosa maloljetnika prema učinjenom krivičnom djelu i njegove spremnosti da ubuduće ne čini krivična djela može zaključiti da će i samim ukorom biti postignuta svrha vaspitne mjere.

Prilikom izricanja sudskog ukora sud će ukazati maloljetniku na neprihvatljivost njegovog ponašanja i predočiti da mu može biti izrečena druga sankcija ako ponovo učini krivično djelo.

Posebne obaveze

Član 19

Sud maloljetniku može izreći jednu ili više posebnih obaveza ako ocijeni da je odgovarajućim zahtjevima ili zabranama potrebno uticati na maloljetnika i njegovo ponašanje, i to:

1. izvinjenje oštećenom
2. naknadu štete radom maloljetnika
3. redovno pohađanje škole ili odlazak na posao
4. osposobljavanje za odgovarajuće zanimanje
5. plaćanje određenog novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove
6. obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada
7. uključivanje u sportske aktivnosti
8. podvrgavanje odgovarajućem postupku ispitivanja ili odvikavanja od zavisnosti od upotrebe alkohola ili droga
9. uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj organizaciji.
10. zabranu napuštanja mjesta prebivališta ili boravišta
11. uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima

Prilikom izbora pojedinih posebnih obaveza sud će posebno voditi računa da te obaveze budu prilagođene ličnosti maloljetnika i prilikama u kojima živi, kao i o njegovoj spremnosti da saraduje u ostvarivanju tih obaveza

Pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika

Član 20

Pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika sud će izreći ako je zakonski zastupnik propustio da vrši potrebnu brigu i nadzor nad maloljetnikom i ako je u mogućnosti da brigu i nadzor vrši, a to se od njega može osnovano očekivati.

Vaspitna mjera iz člana 1 ovog stava može trajati od 6 mjeseci do 2 godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Kad sud izrekne vaspitnu mjeru iz stava 1 ovog člana, daje zakonskom zastupniku potrebna uputstva za vaspitanje maloljetnika, liječenje ili otklanjanje štetnih uticaja na njega.

Pri izricanju vaspitne mjere iz stava 1. ovog člana sud će odrediti da organ starateljstva provjerava njeno izvršenje i ukazuje pomoć zakonskom zastupniku.

Pojačan nadzor u drugoj porodici

Član 21

Pojačan nadzor u drugoj porodici sud će izreći ako zakonski zastupnik maloljetnika nije u mogućnosti da nad njim vrši nadzor ili ako se to od njega ne može očekivati, a druga je porodica izrazila spremnost da ga primi i ima mogućnosti da nad njim vrši pojačan nadzor.

Vaspitna mjera iz člana 1 ovog stava može trajati od 6 mjeseci do 2 godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Prilikom izricanja vaspitne mjere iz stava 1 ovog člana sud će odrediti da organ starateljstva provjerava njeno izvršenje i ukazuje pomoć porodici u kojoj je maloljetnik smješten.

Za vrijeme boravka u drugoj porodici maloljetnik održava odnose sa svojom porodicom, ali sud u izuzetnim slučajevima može odlučiti drukčije.

Pojačan nadzor od strane organa starateljstva

Član 22.

Pojačan nadzor od strane organa starateljstva sud će izreći maloljetniku ako zakonski zastupnik maloljetnika nije u mogućnosti da vrši pojačan nadzor.

Vaspitna mjera iz člana 1 ovog stava može trajati od 6 mjeseci do 2 godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Za vrijeme trajanja vaspitne mjere iz stava 1 ovog člana maloljetnik ostaje da živi kod svog zakonskog zastupnika koji ga izdržava, odnosno koji se o njemu stara, a pojačan nadzor nad njim vrši lice koje odredi organ starateljstva.

Pravosnažna sudska odluka kojom je izrečena vaspitna mjera pojačanog nadzora u drugoj porodici dostavlja se zakonskom zastupniku maloljetnika, porodici u koju se upućuje i organu starateljstva.

Organ starateljstva brine se o školovanju maloljetnika, njegovom zaposlenju, odvajanju iz sredine koja na njega štetno utiče, potrebnom liječenju i sređivanju prilika u kojima živi.

Pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika

Član 23.

Pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika sud će izreći ako je uz neku od vaspitnih mjera pojačanog nadzora potrebno i angažovanje stručnih lica u ustanovi ili organizaciji koja se bavi vaspitanjem i obrazovanjem maloljetnika.

Vaspitna mjera iz člana 1 ovog stava može trajati od 6 mjeseci do 2 godine, a sud u toku trajanja vaspitne mjere odlučuje o njenom prestanku.

Za vrijeme trajanja vaspitne mjere iz stava 1 ovog člana maloljetnik ostaje kod zakonskog zastupnika koji se o njemu stara, a u toku dana provodi određeno vrijeme u ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika kako bi se na odgovarajući način uticalo na budući život i ponašanje maloljetnika u sredini u kojoj živi, ali tako da to ne ometa njegovo školovanje ili zaposlenje.

Upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa

Član 25

Mjeru upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa sud će izreći kad maloljetnika treba izdvojiti iz sredine u kojoj živi i obezbijediti mu pomoć i stalni nadzor od strane stručnih lica.

Mjera upućivanja u ustanovu nezavodskog tipa može trajati od 6 mjeseci do 2 godine, pri čemu sud svakih 6 mjeseci razmatra da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Upućivanje u ustanovu zavodskog tipa

Član 26.

Mjeru upućivanja u ustanovu zavodskog tipa sud će izreći maloljetniku prema kome, pored izdvajanja iz sredine u kojoj živi, treba primjeniti pojačane mjere nadzora i posebne stručne programe vaspitavanja.

Prilikom odlučivanja da li će izreći vaspitnu mjeru iz stava 1 ovog člana sud će posebno uzeti u obzir raniji život maloljetnika, težinu i prirodu učinjenog krivičnog djela i da li je prema maloljetniku ranije bila izrečena neka krivična sankcija.

Mjera upućivanja u ustanovu nezavodskog tipa može trajati od 6 mjeseci do 3 godine, pri čemu sud svakih 6 mjeseci razmatra da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Uslovni otpust iz vaspitne ustanove nezavodskog tipa i ustanove zavodskog tipa

Član 27.

Maloljetnika koji je u vaspitnoj ustanovi nezavodskog tipa i ustanovi zavodskog tipa proveo najmanje 6 mjeseci sud može uslovno otpustiti iz ustanove, ako se na osnovu uspjeha postignutog u vaspitanju, može osnovano očekivati da on ubuduće neće vršiti krivična djela i da će se u sredini u kojoj bude živio dobro vladati.

Upućivanje u specijalizovanu ustanovu

Član 28.

Maloljetniku ometenom u psihičkom razvoju ili sa psihičkim poremećajima koji je učinio krivično djelo sud može, umjesto mjere upućivanja u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa ili ustanovu zavodskog tipa, izreći mjeru upućivanja u specijalizovanu ustanovu u kojoj se može obezbijediti liječenje i osposobljavanje maloljetnika.

Mjera upućivanja u specijalizovanu ustanovu radi liječenja i osposobljavanja može trajati najduže 3 godine, pri čemu sud razmatra svakih 6 mjeseci da li postoje uslovi za obustavu izvršenja mjere ili za njenu zamjenu drugom vaspitnom mjerom.

Maloljetniku koji je učinio protivpravno djelo propisano zakonom kao krivično djelo, sud može umjesto mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, izreći vaspitnu mjeru iz stava 1 ovog člana.

Maloljetnički zatvor

Član 32.

Kazna maloljetničkog zatvora može se izreći starijem maloljetniku koji je učinio krivično djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora preko 5 godina, kad zbog visokog stepena njegove krivice, vaspitne zapuštenosti, okolnosti pod kojima je krivično djelo učinjeno, kao i prirode i težine krivičnog djela očigledno ne bi bilo opravdano izreći vaspitnu mjeru.

Član 33.

Kaznu maloljetničkog zatvora stariji maloljetnici izdržavaju u posebnoj organizacionoj jedinici za maloljetnike organa uprave nadležnog za izvršenje krivičnih sankcija, u kojem mogu ostati do navršene 23 godine života.

Uslovni otpust kod kazne maloljetničkog zatvora

Član 36.

Maloljetnik kome je izrečena kazna maloljetničkog zatvora uslovno će se otpustiti ako je izdržao dvije trećine izrečene kazne, osim ako postoje okolnosti koje ukazuju da nije postignuta svrha maloljetničkog zatvora.

Izricanje mjera bezbjednosti maloljetnicima

Član 39.

Mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi, obavezno liječenje narkomana, obavezno liječenje alkoholičara, oduzimanje predmeta i protjerivanje stranaca mogu se izreći maloljetniku ako mu je izrečena vaspitna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora.

Mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi, obavezno liječenje narkomana, obavezno liječenje alkoholičara, traju do

prestanka razloga zbog kojih su primjenjene, ali u svakom slučaju do prestanka izvršenja vaspitnih mjera ili kazne maloljetničkog zatvora.

Član 46.

Državni tužilac za maloljetnike, sudija za maloljetnike i sudije vijeća za maloljetnike moraju biti lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava djeteta i o pravilima postupanja sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela i maloljetnim licima kao učesnicima u krivičnom postupku.

Pravila postupka prema maloljencima Djelo učinjeno od strane djeteta

Član 47.

Kad se u postupku utvrdi da lice u vrijeme izvršenja djela nije navršilo 14 godina života, krivična prijava će se odbaciti ili postupak obustaviti, a podaci o djelu i izvršiocu dostaviće se organu starateljstva radi preduzimanja mjera zaštite iz njegove nadležnosti.

Zabrana suđenja maloljetniku u odsustvu

Član 48.

Maloljetniku se ne može suditi u odsustvu a u postupku prema maloljetniku određene radnje mogu se sprovesti bez njegovog prisustva samo u slučajevima propisanim zakonom.

Obazrivo postupanje prema maloljetniku

Član 49.

Pri preduzimanju radnji kojima prisustvuje maloljetnik, a naročito prilikom njegovog saslušanja, učesnici u postupku dužni su da postupaju obazrivo vodeći računa o zrelosti, drugim ličnim svojstvima i zaštiti privatnosti maloljetnika, kako vođenje postupka i radnje koje se u postupku preduzimaju ne bi štetno uticali na razvoj maloljetnika.

Obavezna odbrana maloljetnika

Član 50.

Maloljetnik mora imati branioca prilikom prvog saslušanja, kao i tokom čitavog postupka.

Branilac maloljetnika može biti samo advokat.

Ako sam maloljetnik ili njegov zakonski zastupnik ne uzmu branioca, branioca će po službenoj dužnosti postaviti sud, odnosno državni tužilac, po pravilu, iz reda advokata sa posebnim znanjima iz oblasti zaštite prava maloljetnika, po redosljedu sa spiska Advokatske komore Crne Gore.

Branilac postavljen po službenoj dužnosti u skladu sa stavom 3 ovog člana ostaje do završetka postupka, odnosno dok maloljetnik ili njegov zakonski zastupnik sami ne izaberu branioca.

Organ starateljstva u postupku prema maloljetniku

Član 54.

U postupku prema maloljetniku, pored oblaštenja koja su propisana ovim zakonom, organ starateljstva ima pravo da se upozna sa tokom postupka, da u toku postupka stavlja predloge i da ukazuje načinjenice i dokaze koji su od značaja za donošenje pravilne odluke.

O svakom pokretanju postupka prema maloljetniku državni tužilac za maloljetnike će obavijestiti organ starateljstva.

Ako je državni tužilac za maloljetnike propustio da o pokretanju postupka prema maloljetniku obavijesti organ starateljstva, to će učiniti sud u daljem toku postupka.

Objavljivanje podataka o postupku prema maloljetniku

Član 56.

Podaci o postupku prema maloljetniku i odluka dojieta u tom postupku, kao i podaci o maloljetniku kao učesniku u postupku ne smiju se objavljivati u medijima.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, sud može odobriti da se objave podaci o postupku odnosno odluka donesena u postupku prema maloljetnicima, ali se ne smiju navesti ime maloljetnika i drugi podaci na osnovu kojih bi se mogao otkriti identitet maloljetnika ili njegovog zakonskog zastupnika.

Pozivanje i dovođenje maloljetnika

Član 59.

Maloljetnik se poziva preko zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe hitnog postupanja ili drugih okolnosti.

Kad se prema maloljetniku izdaje naredba za dovođenje, ovu mjeru sprovodi policajac za maloljetnike u civilnoj odjeći, vozilu bez policijskih oznaka i bez vezivanja, osim ako to zahtijevaju okolnosti izvršenja krivičnog djela, vodeći računa o dostojanstvu maloljetnika.

Isključenje javnosti

Član 84.

Kad sudi maloljetniku, sud će uvijek isključiti javnost.

Sudija za maloljetnike, odnosno predsjednik vijeća za maloljetnike, izuzetno, može dozvoliti da na glavnom pretresu prisustvuju lica koja se bave zaštitom i vaspitanjem maloljetnika i naučni radnici.

U toku glavnog pretresa sud može narediti da se, osim državnog tužioca za maloljetnike, branioca i predstavnika organa starateljstva sa pretresa udalje sva ili pojedina lica.

Za vrijeme izvođenja pojedinih dokaza ili završnih riječi stranaka sud može narediti da se maloljetnik udalji sa pretresa, ako je to potrebno radi zaštite njegove ličnosti.

Obazrivo postupanje

Član 92.

U krivičnom postupku u kojem je učesnik maloljetno lice oštećeno krivičnim djelom ili u kojem se maloljetno lice saslušava kao svjedok, radnje, po pravilu, preduzimaju lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava djeteta i o pravilima postupanja sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela i maloljetnim licima kao učesnicima u krivičnom postupku, vodeći računa o uzrastu, ličnim svojstvima, obrazovanju i prilikama u kojim živi maloljetno lice.

Saslušanje maloljetnog lica

Član 93.

Saslušanje maloljetnog lica, po pravilu, obavlja državni tužilac i sudija istog pola kao maloljetno lice, u posebnoj prostoriji opremljenoj tehničkim uređajima za audiovizuelno snimanje. Izuzetno, maloljetno lice može se ponovo saslušati ako za to postoje opravdani razlozi.

Nemogućnost suočavanja

Član 94.

Maloljetno lice koje nije navršilo 14 godina života (dijete) koje je oštećeno krivičnim djelom ili se saslušava kao svjedok ne može se suočavati sa okrivljenim.

Ako se kao svjedok, odnosno oštećeni saslušava maloljetno lice starije od 14 godina, koje se usljed prirode krivičnog djela, posljedica ili drugih okolnosti nalazi u posebno teškom psihičkom stanju to lice ne može se suočavati sa okrivljenim.

Punomoćnik oštećenog maloljetnog lica

Član 95.

Na predlog državnog tužioca, organa starateljstva ili poslužbenoj dužnosti, sudija, odnosno predsjednik vijeća će maloljetnom licu, kad ocijeni da je to u interesu zaštite njegove ličnosti, u skladu sa zahtjevima pravičnosti, postaviti punomoćnika iz reda advokata koji su, po pravilu, stekli posebna znanja iz oblasti prava djeteta i o pravilima postupanja sa maloljetnim učiniocima krivičnih djela i maloljetnim licima kao učesnicima u krivičnom postupku. Troškovi ovakvog zastupanja padaju na teret budžetskih sredstava suda.

Prepoznavanje osumnjičenog ili okrivljenog od strane maloljetnog lica

Član 96.

Kad prepoznavanje osumnjičenog ili okrivljenog vrši maloljetno lice, organ koji vodi krivični postupak će postupati posebno obazrivo, a takvo prepoznavanje će se u svim fazama postupka vršiti na način koji u potpunosti onemogućava da osumnjičeni, odnosno okrivljeni vidi maloljetno lice.

Izvršenje krivičnih sankcija

Ličnost maloljetnika

Član 116.

U toku izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetniku treba postupati na način koji odgovara njegovom uzrastu, stepenu zrelosti i drugim ličnim svojstvima uz poštovanje dostojanstva maloljetnika, podsticajem njegovog cjelovitog razvoja, primjenom savremenih predagoških, psiholoških i penoloških znanja i iskustava.

U toku izvršenja krivičnih sankcija maloljetniku će se omogućiti sticanje osnovnog i srednjeg obrazovanja i radnog osposobljavanja.

Član 117.

U toku izvršenja institucionalne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora posebna pažnja posvetiće se zdravstvenom stanju maloljetnika, a naročito u odnosu na rizike po zdravlje koji su povezani sa lišenjem slobode. O zdravstvenom stanju i zdravstvenoj zaštiti se vodi posebna evidencija.

Član 119.

Maloljetniku ne može biti izrečena disciplinska mjera upućivanja u samicu.

Školovanje

Član 162

Ako u odjeljenju za maloljetnike ne postoji nastava određenog smjera ili stepena obrazovanja, maloljetnik može takvu nastavu da pohađa u odgovarajućoj redovnoj školi.

Rad maloljetnika

Član 163.

U cilju sticanja radnih navika i sposobnosti za uobičajene uslove života i rada na slobodi, u odjeljenju za maloljetnike organizuje se rad maloljetnika.

Za rad iz stava 1 ovog člana maloljetnik ima pravo na naknadu, odmor i druga prava po osnovu rada, u skladu sa opštim propisima rada. Naknadom za rad maloljetnik slobodno raspolaže.

Prava maloljetnika

Član 171.

Maloljetnik koji izdržava kaznu maloljetničkog zatvora ima sljedeća prava:

- da mu se obezbijedi civilna odjeća i obuća koja je primjerena godišnjem dobu i klimatskim prilikama
- na ishranu koja je dijetetski, higijenski i zdravstveno prilagođena njegovom uzrastu, koja će ga održavati u dobrom zdravlju i snazi i omogućiti normalni psihofizički razvoj
- na najmanje tri obroka dnevno
- da izvan zatvorenih prostorija u slobodno vrijeme, na svježem vazduhu provede najmanje tri časa dnevno
- da učestvuje u kulturnim, sportskim i drugim prikladnim aktivnostima
- na obezbjeđivanje uslova za bavljenje fizičkim aktivnostima i sportom
- da ga 4 puta mjesečno posjete zakonski zastupnik, bračni drug, vanbračni drug, djeca i ostali srodnici u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do 4 stepena srodstva.
- da prema svojim mogućnostima radi u skladu sa opštim propisima o radu, a da ga taj rad ne ometa u pohađanju nastave.
- na zdravstvenu zaštitu, odnosno na zdravstvenu zaštitu izvan odjeljenja za maloljetnike ako je to neophodno, u kom slučaju se vrijeme provedeno na liječenju u zdravstvenoj ustanovi uračunava u trajanje kazne maloljetničkog zatvora.
- da ga posjeti vjersko lice
- na dopisivanje bez ograničenja, sa zakonskim zastupnikom, bračnim drugom, vanbračnim drugom, djecom, usvojenikom, braćom i sestrama, kao i drugim srodnikom u pravoj liniji.

ZAKON O JAVNOM REDU I MIRU

Član 25.

Pravno lice koje prodaje ili omogućava korišćenje alkoholnog pića licu koje nije navršilo 18 godina ili licu koje je očigledno pod dejstvom alkohola, odnosno očigledno mentalno oboljelom licu, kazniće se za prekršaj novčanom kaznom od 500 eura do 5 000 eura.

Preduzetnik koji učini prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od 300 eura do 2000 eura.

Odgovorno lice u pravnom licu koje učini prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od 300 eura do 1500 eura.

Fizičko lice koje učini prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od 250 eura do 1000 eura.

Član 29.

Ko se kocka van mjesta dozvoljenog za tu namjenu ili se kocka sa maloljetnim licem ili navodi drugog na kocku, kazniće se za prekršaj novčanom kaznom od 300 eura do 1500 eura.

ZAKON O BIBLIOTEČKOJ DJELATNOSTI

Član 8

Opština je dužna da osnuje narodnu biblioteku kao samostalnu biblioteku.

Narodna biblioteka obavlja slijedeće poslove:

- organizuje posebne oblike rada za djecu, omladinu i odrasle u cilju razvijanja i podsticanja čitalačke kulture
- organizuje posebne oblike rada za lica sa posebnim potrebama i obezbjeđuje im uslove za korišćenje bibliotečke građe shodno njihovim potrebama i mogućnostima
- Narodna biblioteka je dužna da u svom sastavu obrazuje dječije odjeljenje, sa posebnim izdvojenim multimedijalnim fondom, čitaonicom i opremom, uključujući informacionu tehnologiju i druge medije prilagođene potrebama djece
-

Školska biblioteka

Član 9

Školska biblioteka je multimedijalni i interdisciplinarni centar škole koji pruža podršku vaspitno - obrazovnom procesu u osnovnim i srednjim školama.

Školska biblioteka obavlja slijedeće poslove:

- podstiče učenike da razvijaju čitalačke navike i uče da koriste biblioteke tokom čitavog života
- podstiče učenike da koriste i vrednuju informacije, shvataju komunikacione procese i razvijaju kulturu komuniciranja
- obezbjeđuje pristup lokalnim i globalnim bazama podataka, odnosno različitim idejama, mišljenjima i znanjima
- učestvuje u kulturnim i javnim aktivnostima škole i organizuje programe za socijalizaciju i kreativno druženje.

MONITORING I EVALUACIJA

Monitoring i evaluaciju obavljaće Savjet za lokalni plan akcije za djecu čiji će članovi biti predstavnik Opštine, članovi Međusektorskog tima i predstavnik NVO. Metode koje će se koristiti u ovom procesu uskladiće se s predviđenim aktivnostima na realizaciji ciljeva utvrđenih ovim dokumentom. Realizatori predviđenih aktivnosti koristiće upitnike, fokus grupe, intervju, liste evidencije, statističke podatke i druge metode koje će poslužiti da se na odgovarajući način prati i procjenjuje uspješnost realizacije aktivnosti.

Prilikom sprovođenja procesa monitoringa i evaluacije vodiće se računa o više vrsta indikatora (kvantitativni, kvalitativni, finansijski...). Indikatori uspjeha sadržani su u tabelama za pojedine oblasti i na jasan način daju smjernice za procjenjivanje stepena ostvarenih promjena u realizaciji planiranih strateških ciljeva.

Svim institucijama i organizacijama dostaviće se Lokalni plan akcija za djecu i biće pozvane da dostavljaju sve relevantne informacije iz oblasti svog djelovanja u skladu sa planiranim aktivnostima i definisanim indikatorima.

Praćenje ostvarivanja planiranih aktivnosti u Lokalnom planu akcija za djecu će biti permanentno.

Procjenjivanje uspješnosti radiće se najmanje jednom godišnje. Vršice se i srednjoročna revizija Plana 2014 godine radi utvrđivanja zacrtanih – postignutih rezultata Plana i eventualne modifikacije Plana. Nalazi evaluacije će poslužiti za revidiranje postavljenih ciljeva i aktivnosti i unapređenje cijelog procesa.

REALIZACIJA LOKALNOG PLANA AKCIJA ZA DJECU

Realizacija LPA za djecu treba da doprinese:

- Osnaživanju djece i njihovih porodica za participaciju u stvaranju lokalne politike i prakse zaštite djece i socijalnih usluga za djecu.
- Osnaživanju profesionalaca koji rade s djecom,
- Da prepoznaju značaj i da omoguće uključivanje djece i njihovih porodica u planiranje, sprovođenje, praćenje i reviziju LPA novih usluga predviđenih planom,
- Osnaživanju relevantnih predstavnika lokalnih vlasti da podrže uključivanje djece i njihovih porodica u kreiranje politike socijalne zaštite djece.
- Djeca i porodice će biti uključeni u proces donošenja, realizaciju, praćenje i unapređivanje mehanizma participacije djece i njihovih porodica kako bi oni postali aktivni nosioci kreiranja politike i prakse socijalne zaštite djece.

Za praćenje realizacije Lokalnog plana akcije za zaštitu djece biće zadužen Savjet za Lokalni plan akcije za djecu.

Zadaci Savjeta za Lokalni plan akcije za djecu su:

- Nadzor realizacije Lokalnog plana akcije za djecu,
- Godišnja revizija Lokalnog plana akcije za djecu,
- Podsticanje saradnje među davaocima usluga,
- Godišnji izvještavaj Skupštini opštine Kotor i Predsjedniku Opštine Kotor o realizaciji LPA
- Donosi plan prikupljanja dodatnih sredstava za ostvarivanje LPA.

Neophodno je imenovati **LOKALNOG KOORDINATORA** za zajednički rad na zaštiti djece. Sistematizacijom radnog mjesta Lokalnog koordinatora za zaštitu djece Opština Kotor osigurava održivost Lokalnog plana akcije za zaštitu djece.

Zadaci Lokalnog koordinatora:

- Zadužen je za koordinaciju rada svih institucija,
- Izvjestava međusektorski savjet za zaštitu djece o svim aktivnostima realizacije Lokalnog plana akcije za djecu,
- Zadužen je za sakupljanje podataka iz godišnjih izvještaja institucija,
- Zadužen je za praćenje i evaluaciju implementacije Lokalnog plana akcije za djecu,
- Zadužen je za koordinaciju rada Kluba za djecu i porodicu (koji je potrebno formirati)
- Zadužen je za koordinaciju sa Savjetom za mlade u Opštini Kotor.

Neophodno je da sve institucije potpišu Protokole o saradnji kojima se definiše međusobna saradnja, procedure i nadležnosti.

INFORMISANJE JAVNOSTI

Predstavnici institucija, članovi Savjeta za LPA i Lokalni koordinator za zajednički rad na zaštiti djece redovno informišu javnost preko medija o svojim aktivnostima. Djeca se aktivno uključuju u saradnju s medijima u sklopu aktivnosti dječjih video grupa i ostalih promotivnih aktivnosti.

KONSULTATIVNI PROCES SA DJECOM I PORODICAMA

Djeca i porodice (članovi porodica) moraju biti permanentno i aktivno uključeni u realizaciju i reviziju LPA za djecu. Kroz radionice, diskusije, javne rasprave, fokus grupe, participaciju djece i porodica.

PARTICIPACIJA DJECE I NJIHOVIH PORODICA

Pristup zaštiti djece zasnovan na pravima djeteta, podrazumijeva participaciju djeteta - slobodno izražavanje mišljenja i aktivno učešće u donošenju odluka koje se odnose na kreiranje politike i prakse u svim oblastima zaštite. Roditelji djece trebaju biti aktivno uključeni u planiranje i ostvarivanje usluga zaštite u svim oblastima, kao primarni nosioci odgovornosti za zaštitu djece.

FINANSIJSKA SREDSTVA ZA IMPLEMENTACIJU LOKALNOG PLANA AKCIJE ZA DJECU

Podrška realizaciji Lokalnog plana akcije za djecu će se obezbjediti dijelom iz sredstava budžeta Opštine Kotor, a u skladu s mogućnostima za periodu 2012-2017.god.

Dodatna neophodna sredstva će biti obezbjeđena iz donacija, relevantnih fondova, resornih ministarstava i javnih ustanova.

IMPLEMENTACIJA LPA

Zajednica se obavezuje da preduzme sve potrebne aktivnosti i mjere u cilju implementacije Lokalnog plana akcije za djecu.

Da bi se obezbijedio kontuiran rad na sprovođenju LPA Opština će u organizacionoj strukturi opštinskih organa i službi institucionalizovati LPA za djecu kroz ustanovljenje kancelarije-službe-osobe u čijoj će nadležnosti biti svakodnevni rad na promovisanju ciljeva utvrđenih Lokalnim planom Akcije za djecu kao strateškom dokumentu, preduzimanje mjera i aktivnosti u cilju podsticanja odgovornih subjekata da se aktivnosti utvrđene planom sprovedu i da se zajednica u cjelini posveti realizaciji Plana.

Organ u okviru kojeg se vrše poslovi vezani za LPA dužni su da Skupštinu opštine i predsjednika Opštine po potrebi a najmanje jednom godišnje izvještavaju o procesu realizacije LPA i predlažu mjere u tom pravcu.

U proces implementacije LPA neophodno je uključiti što širi krug djece i to kroz organizovane oblike njihovog djelovanja što bi sigurno znatno pospješilo uspješnost realizacije LPA i otvorilo mogućnosti za kreiranje novih ideja i projekata čijom realizacijom bi se dao doprinos da se ostvari zacrtani cilj „Svjet po mjeri djeteta“.

U tom pravcu na nivou Opštine treba obrazovati Dječji parlament koji bi se bavio pitanjima i problemima od značaja za položaj i prava djece i ukupan ambijent u kojem djeca u Kotoru žive i predlagao nadležnim organima i službama prioritete problema i pitanja koja treba rješavati i način njihovog rješavanja.

Dječji parlament treba da ima veoma vaznu ulogu u procesu pospješivanja i praćenja implementacije LPA za djecu. Dječji parlament trebao bi da broji do 30 članova a činili bi ga izabrani predstavnici djece u Osnovnim i Srednjim školama uzrasta do 15 godina. U sastav Dječjeg parlamenta potrebno je obezbjediti adekvatnu zastupljenost marginalizovanih grupa (djeca sa smetnjama u razvoju, RAI, izbjegla i raseljena lica isl.).

**ČLANOVI MEĐUSEKTORSKOG TIMA ZA IZRADU LOKALNOG PLANA AKCIJE ZA DJECU
ZA OPŠTINU KOTOR:**

1. Opština Kotor, Ljiljana Jovović, koordinator
2. Opština Kotor, Jadranka Jaramaz, saradnik-pravnik
3. NVO „Ambros“, Dr. Aleksandar Mačić
4. NVO „Ambros“, Slađana Mijanović, sociolog
5. Dom zdravlja, Dr. Stojanka Čelebić, pedijatar
6. Osnovna škola „Njegos“, Snežana Perović, pomoćnik direktora
7. Osnovna škola „Narodni heroj Savo Ilić“, prof. Biljana Borozan
8. Predškolska javna ustanova „Radost“, Vjera Rašković, direktor
9. Centar za socijalni rad, Sanja Penda, dipl. soc. radnik

U IZRADI PLANA UČESTVOVALI:

1. Stanko Tomičić, savjetnik za sport
2. Katica Brkanović, savjetnik za kulturu
3. Ksenija Mačić, savjetnik za socijalna pitanja

OBRADIVAČ

**SEKRETARIJAT ZA KULTURU, SPORT I DRUŠTVENE
DJELATNOSTI**